

POHŘEBIŠTĚ ZE STŘEDNÍ AŽ MLADŠÍ DOBY BRONZOVÉ VE STRAŠKOVĚ, OKR. LITOMĚŘICE

Martin Trefný – Miroslav Dobeš

ÚVOD

Archeologický záchranný výzkum v poloze „Pod Vínkem“ na katastru obce Straškov byl realizován v souvislosti se stavbou dálnice D 8 v úseku Nová Ves–Doksany. Práce započaly již v lednu 1999 založením písčiny u trasy dálnice a probíhaly s přestávkami až do roku následujícího. Na ploše cca 5 ha zde bylo zjištěno celkem 54 objektů (*obr. 1; 2*), od prostých kůlových jamek až po hroby s kamennými závaly, obkrouženými kruhovými příkopy či žlaby. Vlastnímu terénnímu výzkumu předcházela letecká prospekce (Z. Smrž), kterou byly odhaleny zejména výše uvedené kruhové struktury.

Většina rozměrnějších objektů však byla již dříve narušena a z leckterých původně jistě bohatě vybavených hrobů se nedochoval téměř žádný inventář. Podle novověkých střepů, které byly tu a tam nalézány v zásypech bezpečně pravěkých hrobů, lze soudit, že byly narušovány či „zkoumány“ snad někdy v průběhu 19. století, patrně s cílem získat materiál starožitnické povahy. Pokud se jednalo o hroby mohylové, mohly být tehdy jejich pláště, resp. jejich nadzemní reliktů dosti dobře pozorovatelné a mohly tudíž velmi jednoduše budit pozornost veřejnosti, tak jak tomu bylo v případě mnoha ostatních nalezišť té doby. Získané archeologické nálezy se tak mohly stát součástí některé blízké sbírky. V úvahu by přicházely lobkovické zámecké fondy v Roudnici nad Labem a Dolních Beřkovicích. K oběma však dosud nebyly dohledány příslušné inventáře, v tomto ohledu se tedy pohybujeme zatím v rovině dohadů. V odborné literatuře z 19. století, které připadá v úvahu jako eventuální období prvních vykopávek, však není o případných akcích v okolí Straškova či Vražkova sebemenší zmínka.

Na počátku 20. století vedl ve Straškově několik výkopů V. Landa¹, spolupracovník J. L. Píče, který znamenal základní data o těchto akcích v několika denících. Zajímavé údaje obsahuje poznámka z 18. 9. 1912, která udává nález jámy o rozměrech 3×1,6 m v poloze „Vejcina“ na poli p. Kyslíka. Tato jáma měla být vyplněna „řípským kamenem“ a měla mít dlážděné dno. Mezi kameny pak byly nalezeny zlomky misky a hrnečku. Konstrukce a obsah tohoto objektu odpovídá v hrubých rysech některým objektům zjištěným výzkumem v roce 1999. Záznam však neobsahuje detailní určení místa nálezu, jeho souvislost s lokalitou zkoumanou v roce 1999 tak nelze potvrdit.

Jiný záznam z 23. 11. 1911 uvádí nález kamenů obnažených orbou, pod nimiž se nacházely kosti, dva bronzové tenké náramky a nádobka. Jako místo nálezu je udáváno pouze „pole p. Pokorného na stráni“. Rovněž tato nalezová situace se rámcově blíží situaci některých objektů zkoumaných v roce 1999. Při srovnání nálezů z roku 1911 s nalezovým fondem získaným výzkumem v roce 1999 však poněkud vybočují zmíněné dva tenké bronzové náramky. Nejasně specifikovaná poloha místa nálezu však neumožňuje, stejně jako v předchozím případě, ztotožnění této lokality s místem výzkumu v roce 1999.

Oba výše uvedené záznamy tedy nelze považovat za jednoznačné doklady činnosti V. Landy nebo V. Fabiana na diskutované lokalitě. Pokud bychom však přeci jen uvažovali o hypotetické souvislosti dvou výše uvedených akcí s místem pozdějšího výzkumu, bylo by možné, že právě drobné výkopové akce tohoto druhu mohly přilákat pozornost neznámých osob k uvedenému nalezišti, které poté mohly provádět neod-

¹ Václav Landa (1856–1922) byl technickým spolupracovníkem J. L. Píče a vedl v jeho zastoupení většinu terénních akcí NM. Jeho dílem je soubor poznámek, tradičně označovaných jako „Píčovské zápisky“, které obsahují terénní záznamy a nákresy z akcí v rozmezí let 1896–1912. Poslední z denníků (č. IX) byl veden již dr. Václavem Fabianem (1877–1932), který dočasně spravoval pravěké sbírky po Píčově smrti (*Sklenář 2003, 25*).

Obr. 1. Výřez z mapy 1:5000 s vynesenu polohou objektů č. 1–2, 4–6, 8–9, 17, 23–25 a 27

borné terénní zásahy. Předložené úvahy jsou však pouhými hypotézami, četná novodobá narušení objektů, uskutečněná před vlastním archeologickým výzkumem, tak zatím nemohou být uspokojivě vysvětlena.

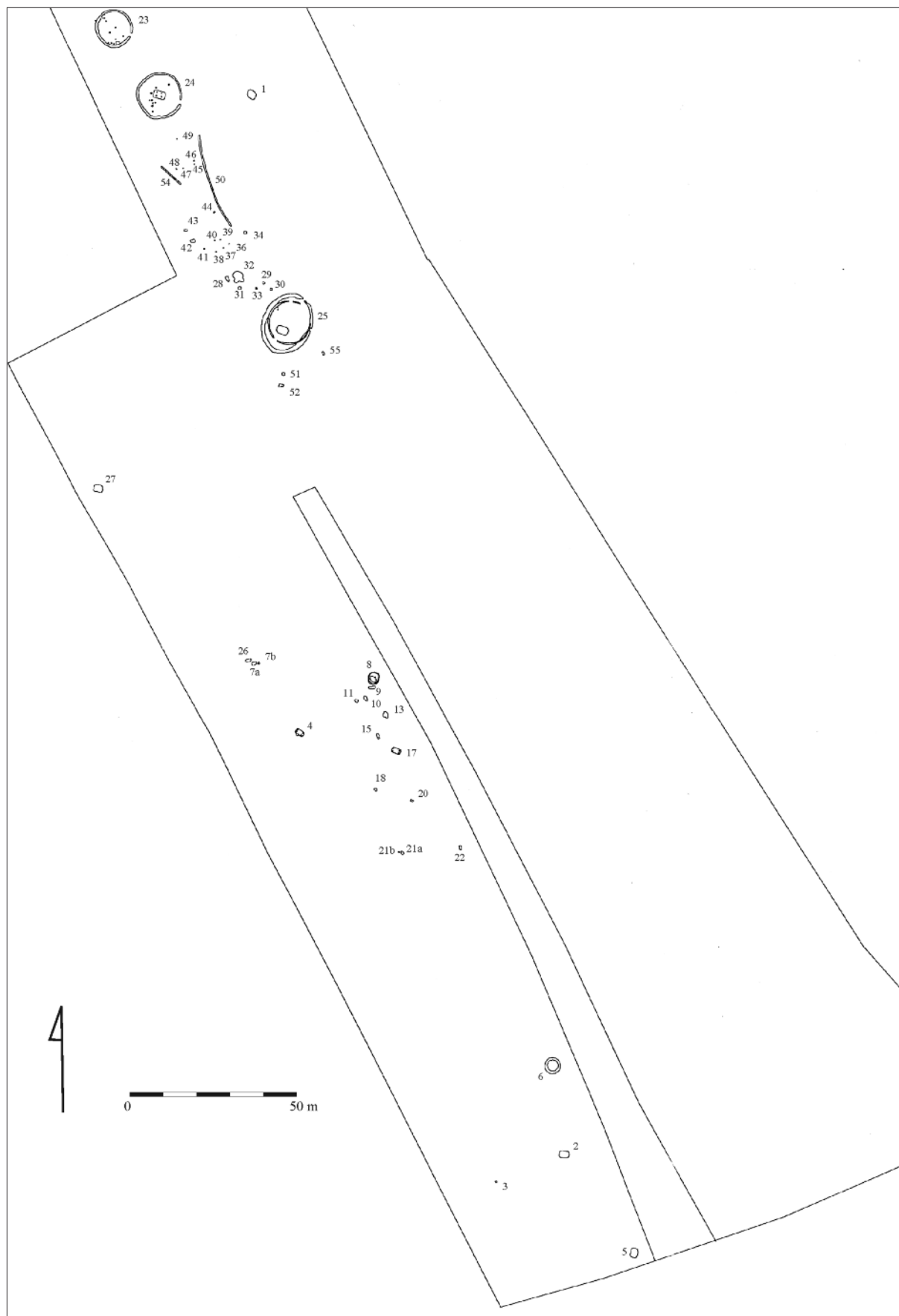
GEOMORFOLOGIE LOKALITY, PŮDNÍ POKRYV A PODLOŽÍ

Naleziště se nachází na mírném protáhlém návrší, probíhající delší osou ve směru SSZ–JJV, jehož střed se nalézá cca 600 m severovýchodně od obce Straškov. Nadmořská výška tohoto území se pohybuje od 222 do 232,5 m n. m. V těsné blízkosti polohy, a sice na jejím východním okraji, je situován nevysoký, avšak vzhledem ke svému okolí poměrně výrazně vystupující a pozornost badatelů již delší dobu přitahující vrch Víněk (240 m n. m.). Jeho potenciální význam v pravěkém období je zatím pouze diskutován.²

Další výraznou krajinnou dominantou širšího okolí lokality je nepochybně hora Říp. Její vrchol se nachází cca 3,2 km severovýchodně od zkoumané polohy. Nejbližším vodním tokem je potok Čepel, protékající ve vzdálenosti cca 500 m od středu zkoumané plochy, resp. vrcholu návrší.

Půdní pokryv je v místě výzkumu tvořen hnědými půdami s podzoly na terasovitých uloženinách (Tomášek 2003). Z geologického hlediska se lokalita nachází na rozhraní dvou území, přičemž hranice mezi nimi probíhá poněkud nepravidelně zhruba severojižním směrem. Podloží prvního z nich je tvořeno fluvialními písčity štěrky mindelského stáří. Na ně navazuje oblast turonských slinitých a jílovitých prachovců, místy glaukonitických vápnitých a písčitých spongilit a spongilitických vápenců, slínovců a písčitých slínovců (Geologická mapa ČSR, list 12-21).

² Vrcholek kopce byl během 18. století uměle upraven v souvislosti s umístěním vojenské dělostřelecké baterie. Za informaci autoři děkují Z. Smržovi.

Obr. 2. Straškov. Celkový plán zkoumané plochy s půdorysem všech objektů

PŘEHLED PRAVĚKÉHO VÝVOJE LOKALITY

Objekty na sledované ploše jsou většinou rázu pohřebního, pokud odhlédneme od zhruba poloviny nepravidelných jam s minimem nálezů, které mohou být rovněž pozůstatkem po dřívější selské těžbě písku. Nejstarším objektem je kostrový hrob baalberského stupně kultury nálevkovitých pohárů (*obr. 2; obj. č. 26*). Podle analogií ze středního Německa a Moravy (*Fischer 1956, 48–54; Preuss 1966, 39–40; Šmíd 2003, 122–135*) je velmi pravděpodobné, že byl původně kryt mohylovým násypem, který však vzal v průběhu věků za své v intenzivně zemědělsky obdělávané krajině Podřipska. Baalberský hrob mohl být chronologicky prvním objektem svého druhu na zkoumané ploše, je příznačné, že je umístěn poblíž nejvyššího místa mírného návrší táhnoucího se mezi obcí Straškovem a vlastní trasou dálnice.³ Kromě tohoto hrobu je možné s určitou rezervou do pozdní doby kamenné, snad též do období kultury nálevkovitých pohárů, řadit ještě objekty č. 3, 7 a 20. Na opačné straně, na severovýchodním svahu, těsně u vlastní trasy dálnice, byl prozkoumán sídlištní objekt kultury řivnáčské (*obr. 2; obj. č. 34*). V jeho blízkosti pak byla objevena jedna štítarská jáma (*obr. 2; obj. č. 32*). Poněkud zarážející je absence hrobů kultury se šňůrovou keramikou, které v Čechách víceméně pravidelně doprovázejí první mohyly z období kultury nálevkovitých pohárů (*Zápotocký 2002, 281–282*), často i řivnáčské sídlištní objekty (s další literaturou *Dobeš – Vojtěchovská 2008*). Není však vyloučeno, že se nacházejí v prostorách mimo plochu stavby dálnice na mírných svazích směrem ke Straškovu.

Další objekty pocházejí ze střední až mladší doby bronzové a k jejich vyhodnocení se vztahuje tento příspěvek. Na straškovském nalezišti bylo prozkoumáno celkem dvanáct jistých nebo pravděpodobných hrobů daného období, různé velikosti a konstrukce (*obr. 1*). V některých se zachovala alespoň část původního inventáře, který umožňuje jejich datování. Chronologická pozice dalších je však pouze předpokládána na základě shodné konstrukce a orientace hrobů s jinými, pomocí keramiky lépe datovatelnými celky. Pouze jeden hrob (*obj. č. 27*) byl dřívějšími „narušiteli“ zcela nedotčen. Obsahoval tři nádoby, z čehož dvě nejsou chronologicky příliš citlivé, ovšem třetí lze celkem spolehlivě zařadit do mladší fáze střední doby bronzové. Z dalších artefaktů zaslouží zmínku bronzový lunicovitý prolamovaný závěsek z největšího hrobu č. 25, který náleží na sklonek střední až počátek mladší doby bronzové, dnes bohužel nedostupný.

Podle zachovaných zbytků kostí lze usuzovat na hroby kostrové i žárové. U žárových hrobů však nelze spolehlivě stanovit, o jaký typ hrobu šlo. Velmi pravděpodobně se však nejednalo o klasické popelnicové uspořádání, ale spíše o typ, kdy jsou spálené kosti uloženy na hromádce uprostřed obdélníkové jámy, přičemž přídatky, převážně ve formě keramiky, se nacházejí v jejich blízkosti (přehled datování viz *tab. 1*).

POPIS HROBŮ A NÁLEZŮ

Objekt č. 1

Obdélná hrobová jáma se zaoblenými rohy o rozměrech 278×225 cm a max. hloubce 20 cm (*obr. 3*). Zjištěn zával, který sestával z čedičových kamenů a pokrýval hlavně jižní polovinu objektu. Ve výplni, stejně jako na dně, byly nalezeny zlomky lidských kostí, neanatomicky uspořádané.

Zásyp: tmavohnědý kompaktní hlinitojilovitý, podloží v tomto místě tvořil jíl.

Objekt č. 2

Obdélná hrobová jáma o rozměrech 316×207 cm a max. hloubce 35 cm (*obr. 4*). Nad jejím dnem byl vypreparován zával tvořený čedičovými kameny, dno bylo vyloženo opukovými plotnami. Kompaktnost kamenného závalu se zdála být na několika místech porušena, hrob tedy mohl být již dříve otevřen. Na dně spočívalo několik neuspořádaných zlomků kostí. Žádné další nálezy hrob neobsahoval.

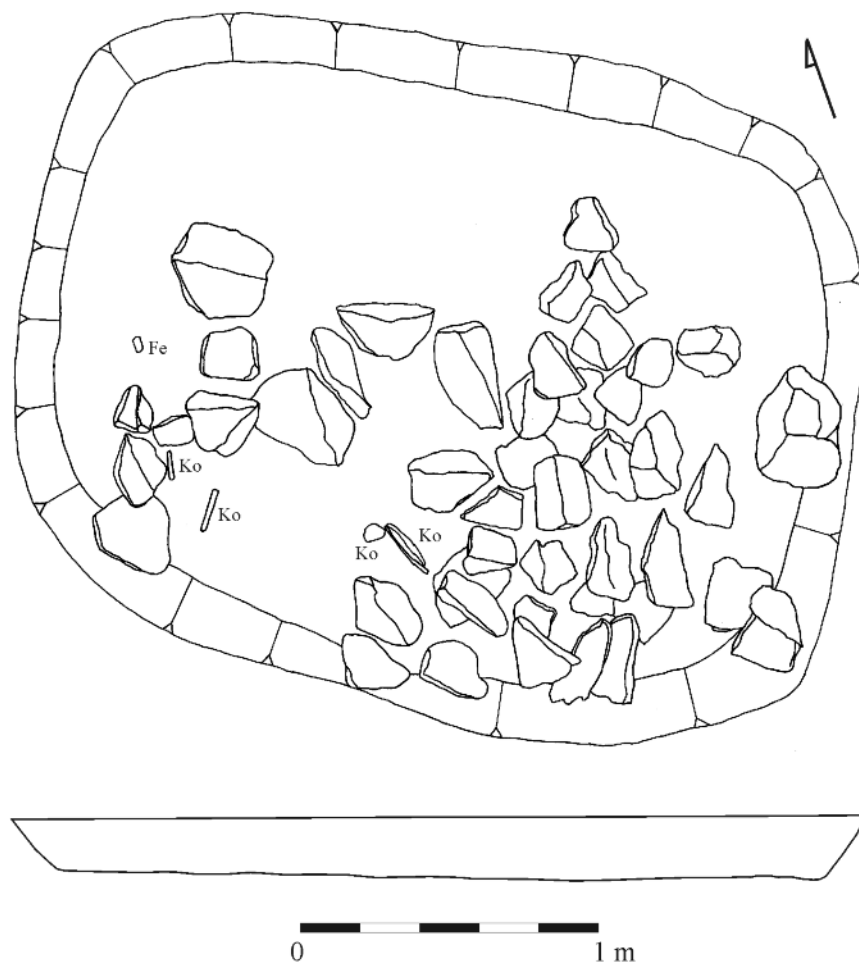
Zásyp: hnědočerný hlinitopísčítý (pouze jemný písek), místy jíl.

Objekt č. 4

Obdélná hrobová jáma o rozměrech 275×152 cm a max. hloubce 21 cm (*obr. 5*). Po začištění dna byly v jeho rozích zjištěny čtyři kúlové jamky. Objekt byl evidentně sekundárně narušen, neboť v zásypu byly zjištěny zlomky cihel a novověké keramiky. Výplň kúlových jamek ve dně hrobové jámy byla tmavě černá hlinitá. Kúlové jamky obsahovaly převážně keramiky a spálené kůstky, avšak také fragmenty drtidla nebo kameny.

Zásyp: tmavohnědý syký hlinitopísčítý.

³ Vrchol návrší byl zcela prost archeologických objektů. Je však vysoce nepravděpodobné, že by právě na nejvyšším místě nedocházelo k pohřební aktivitě, uvážíme-li, že se zachované hroby nalézají v jeho těsné blízkosti. Patrně jde o další doklad postupujícího ničení archeologických objektů, působeného hlubokou orbou a související erozí, umocněnou v místě písčítým podložím.

Obr. 3. Straškov. Půdorys
a profil objektu č. 1

1. Ve větších i velmi drobných zlomcích dochovaná část amfory s kónickým mírně vyduťtým hrdlem (*obr. 19:1*). Povrch vně černošedý, tuhovaný s občasnými hnědými skvrnami, uvnitř částečně tuhovaný, černošedý až šedý, oboustranně hladký, materiál jemný s občasou příměsí drobných kamínků. Rekonstr. výška cca 210 mm; rekonstr. \varnothing okraje 116 mm; rekonstr. \varnothing výdutě 238 mm; \varnothing dna 82 mm. – **2.** Šest zlomků z okřínu se třemi vodorovnými žlábků těsně nad výdutí. K nádobě náleží pravděpodobně též nožka se svazky svislých mělkých žlábků (*obr. 19:2*). Povrch tmavě hnědý s občasnými červenavými skvrnami a se zbytky tuhování, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný s občasou příměsí drobných kamínků. Rekonstr. \varnothing výdutě 120 mm; \varnothing nožky 55 mm. – **3.** Sedm zlomků malého okřínu se dvěma vodorovnými žlábků těsně nad výdutí (*obr. 19:3*). Povrch světle šedý, místy hnědý až oranžovohnědý, oboustranně hladký, materiál jemný s občasou příměsí drobných kamínků, místy tzv. sendvičový efekt. Rekonstr. \varnothing okraje 90 mm; rekonstr. \varnothing výdutě 110 mm. – **4.** Deset zlomků rozevřené mísy s esovitě profilovaným okrajem a vyklenutým dnem, na jednom zlomku dochováno několik mělkých žlábků (*obr. 20:1–3*). Povrch cihlově červený až šedočerný, původně černý, tuhovaný, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný s občasou příměsí drobných kamínků. Rekonstr. \varnothing okraje 250 mm. – **5.** Ve zlomcích dochovaná větší část soudkovité nádoby s ostřeji profilovanou výdutí a kolmo vytaženým okrajem (*obr. 20:4*). Povrch vně hnědošedý, uvnitř světle šedý, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný. Rekonstr. \varnothing okraje 100 mm; rekonstr. \varnothing výdutě 144 mm. – **6.** Tři drobné zlomky keramiky, zachována pouze jedna strana povrchu. Povrch černošedý, tuhovaný, oboustranně hladký, materiál středně hrubý s příměsí drobných kamínků.

Objekt č. 5

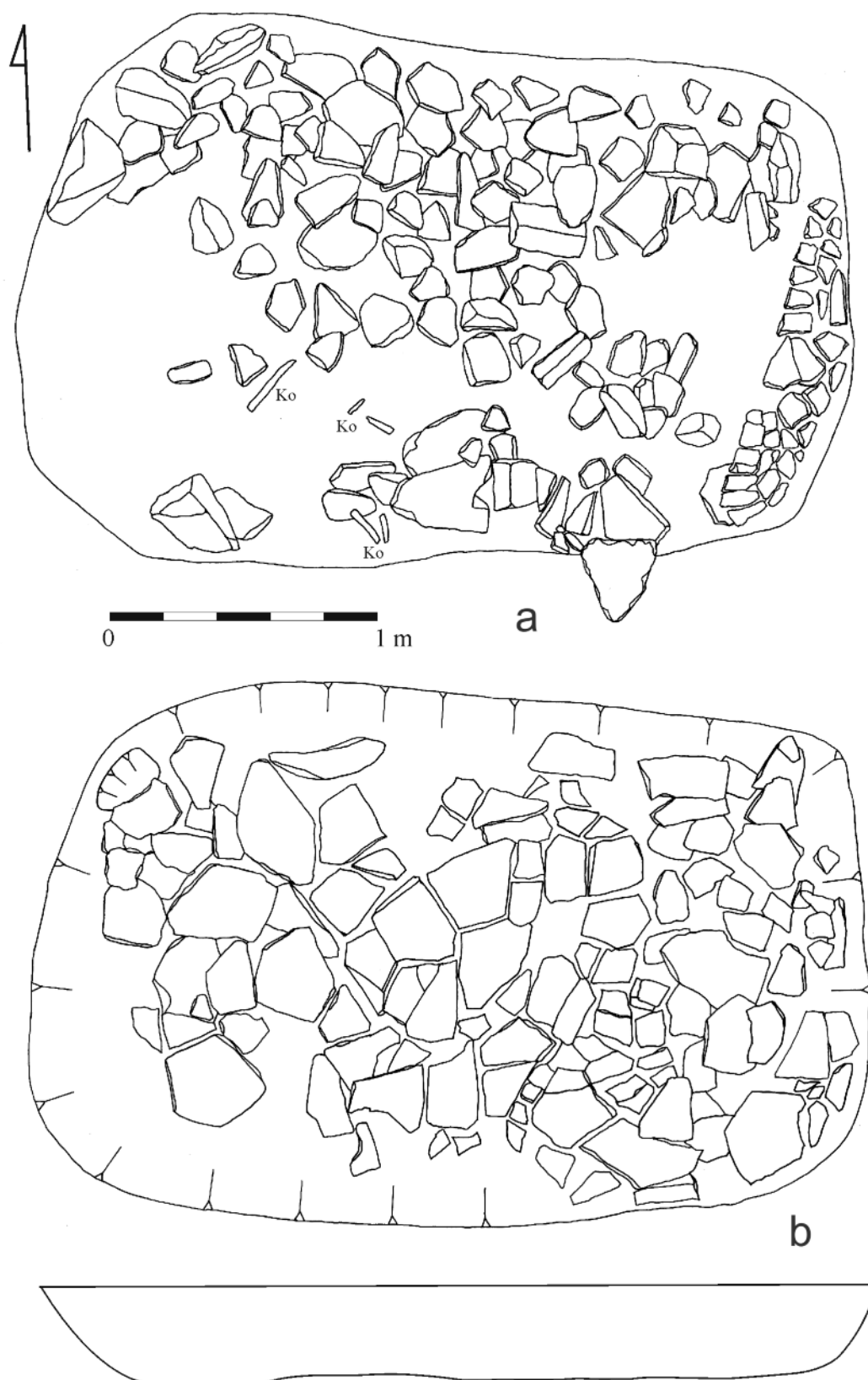
Mělká obdélníková jáma s velkým množstvím čedičových kamenů o rozměrech 274×215 cm a max. hloubce 14 cm (*obr. 6*). Objekt neobsahoval žádné nálezy.

Zásyp: tmavohnědý hlinitý.

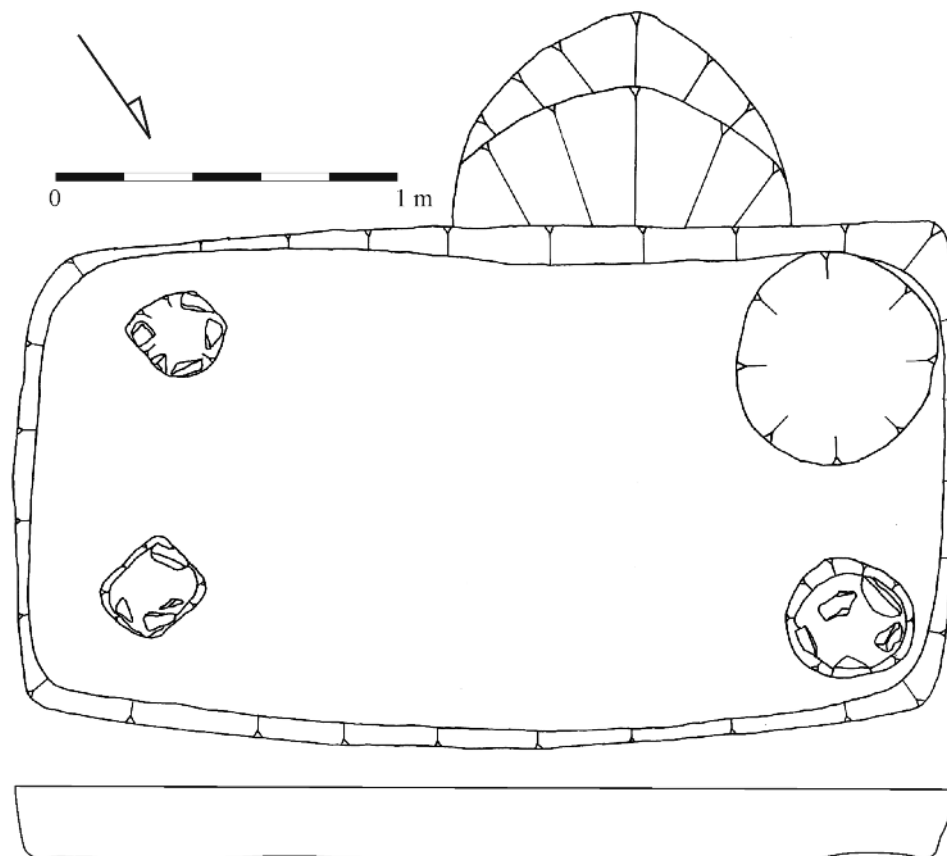
Objekt č. 6

Kruhový žlábek o rozměrech 494×485 cm a max. hloubce 24 cm, se dvěma kúlovými jamkami v západní části (*obr. 7*).

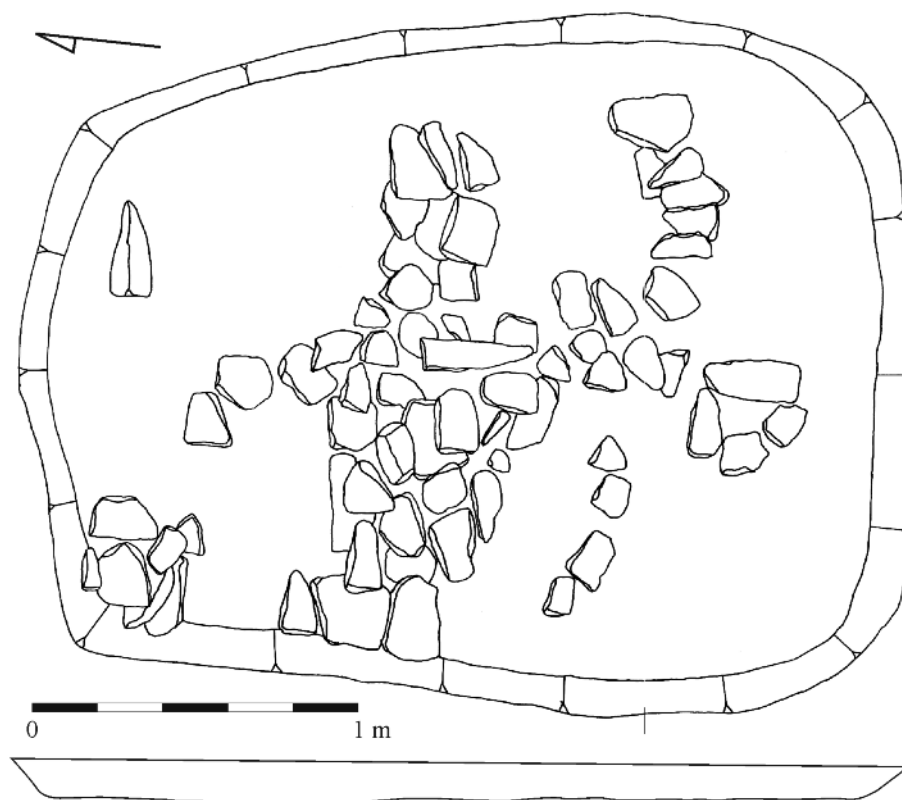
Zásyp: tmavočerný, hlinitý.

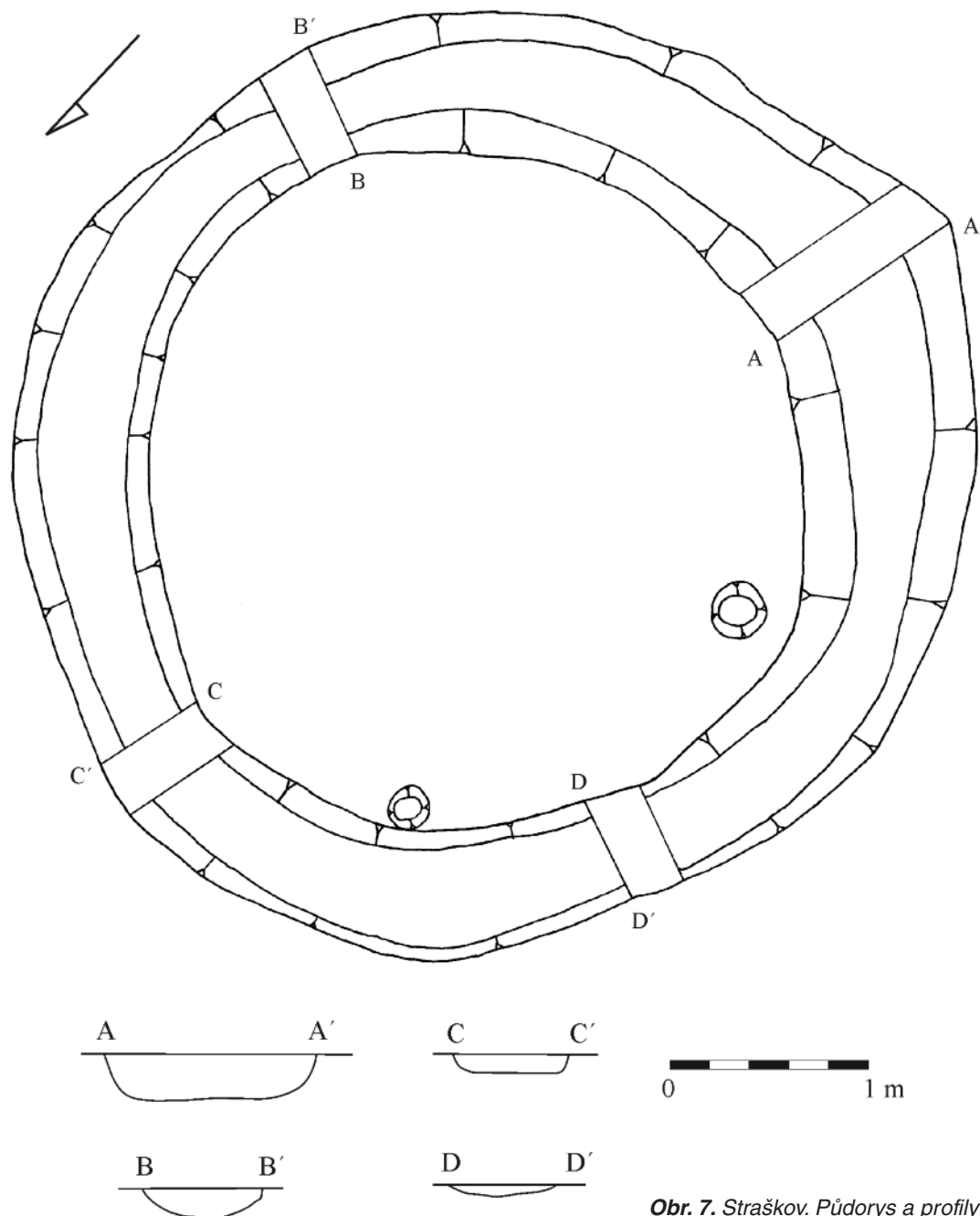
Obr. 4. Straškov. Půdorys a profil objektu č. 2 – a) situace po začišťení v úrovni skryvky, b) situace po vybrání hrobové jámy

Obr. 5. Straškov. Půdorys a profil objektu č. 4

Obr. 6. Straškov. Půdorys a profil objektu č. 5

Obr. 7. Straškov. Půdorys a profily objektu č. 6

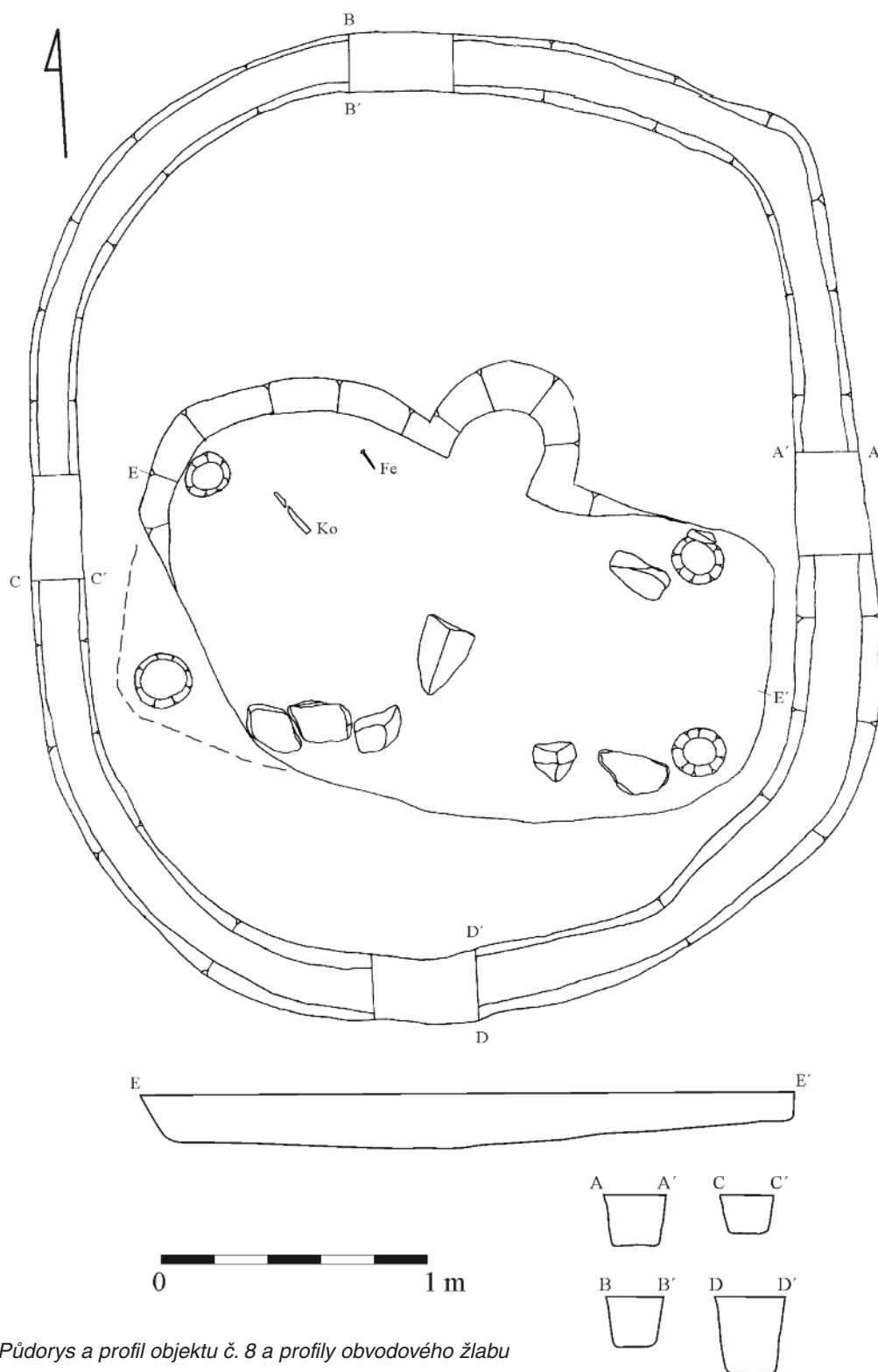
1. Úštěp bez sekundární úpravy ze silicitu glacienního sedimentu (SGS – „baltický pazourek“). Rozměry 32×39×7 mm, hmotnost 8 g (obr. 20:5). – **2.** Čepelka bez sekundární úpravy ze SGS. Rozměry 51×23×4 mm, hmotnost 5 g (obr. 20:6).

Objekt č. 8

Obdélná hrobová jáma o rozměrech 255×147 cm a max. hloubce 20 cm byla obkroužena žlábkem o vnějším průměru 320×337 cm (obr. 8). V jejím dně se v rozích nacházely čtyři kúlové jamky. V jámě byly nalezeny úlomky kostí a železný hřeb, zjevně recentní.

Zásyp hrobu stejně jako žlábků tvořila jednolitá tmavohnědá hlína.

1. Čtyři drobné zlomky keramiky, z toho dva okrajové (obr. 20:7–8). Povrch vně oranžovohnědý, uvnitř světle oranžový, hladký až mírně drsný, materiál jemný. – **2.** Dva drobné okrajové zlomky (obr. 20:9–10). Povrch hnědošedý, původně černý, tuhovavý, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný. – **3.** Čtyři velmi drobné zlomky keramiky. Povrch oranžovohnědý až šedočerný, původně černý, tuhovavý, oboustranně hladký, materiál jemný.

Obr. 8. Straškov. Půdorys a profil objektu č. 8 a profily obvodového žlabu

Objekt č. 9

Podlouhlá obdélná jáma o rozměrech 212×82 cm a max. hloubce 21 cm (*obr. 9*). O narušení objektu svědčí novověké střepy ve výplni.

Zásyp: tmavohnědý sypký hlinitý.

1. Dvanáct zlomků pravděpodobně z okřínu s ostrým lomem a spodní částí zdobenou nehtovými vrypy (*obr. 21:1*). Povrch vně původně lesklý černý, tuhovaný, nyní otřelý, červenohnědý, uvnitř červenohnědý, oboustranně hladký, materiál jemný s občasou příměsí drobných kamínků. Rekonstr. \varnothing dna 100 mm; rekonstr. \varnothing výdutě cca 370 mm. –

2. Dvacet osm zlomků z amfory s kónickým hrdlem a výdutí se svislými žlábkami a snad též náznakem prsovitě vypnuliny (*obr. 21:2–6*). Povrch vně původně černý, tuhovaný, nyní značně otřelý, s červenohnědými skvrnami, uvnitř hnědý, oboustranně hladký, materiál jemný s občasnou příměsí drobných kamínků. Rekonstr. \varnothing okraje 160 mm; rekonstr. \varnothing výdutě 250 mm. – 3. Osmnáct zlomků z velké zásobnice s ven vyhnutým okrajem a plastickou lištou v podhrdlí, tvořenou, *řubkami* (*obr. 21:7–10*). Není jisté, zdali k jednomu jedinci náleží další dva zlomky zcela shodných charakteristik, avšak každý z jinak tvarovanou plastickou lištou. Povrch vně oranžovohnědý, místy svisle prstovaný, mírně drsný až drsný, uvnitř černošedý, hladký, materiál středně hrubý až hrubý, s příměsí kamínků. – 4. Deset zlomků z okřínu s oble profilovanou výdutí a s velmi nepatrnými stopami prstování spodku (*obr. 22:1*). Povrch vně hnědý, hladký, uvnitř oranžovohnědý, mírně drsný, materiál jemný s příměsí drobných kamínků. Rekonstr. výška cca 166 mm; rekonstr. \varnothing okraje 292 mm; rekonstr. \varnothing výdutě: 300 mm; rekonstr. \varnothing dna 90 mm. – 5. Třináct zlomků patrně z amfory s kónickým hrdlem a výdutí se svislými žlábkami (*obr. 22:2–5*). Povrch otřelý, cihlově oranžový, původně šedočerný, tuhovaný, oboustranně hladký, materiál jemný. Rekonstr. \varnothing dna 85 mm. – 6. Čtyřicet čtyři zlomky, včetně jednoho fragmentu dna (*obr. 22:6*), patrně z jedné nádoby. Povrch vně červenohnědý, uvnitř černošedý, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný až středně hrubý s příměsí drobných kamínků. – 7. Šedesát pět zlomků patrně z jedné nádoby. Povrch červenohnědý, původně tuhovaný, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný s občasnou příměsí drobných kamínků. – 8. Pět okrajových zlomků z jedné polokulovité misky (*obr. 22:7*). Povrch černošedý, tuhovaný, místy otřelý, oboustranně hladký, materiál jemný. – 9. Sedm drobných zlomků patrně z jedné nádoby, na některých dochována výzdoba v podobě mělkých rovných nebo koncentrických žlábků (*obr. 22:8*) nebo náznaky prsovitých vypnulín (*obr. 22:9*). Povrch původně tuhovaný, značně otřelý, vně světle hnědý, uvnitř šedý až šedočerný, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný. – 10. Tři zlomky, včetně jednoho okrajového (*obr. 22:10*), patrně z jedné nádoby. Povrch vně šedočerný, tuhovaný, uvnitř šedý, oboustranně hladký, materiál jemný s příměsí drobných kamínků. – 11. Jeden zlomek keramiky s výzdobou v podobě diagonálních jemných rýžek (*obr. 22:11*). Povrch vně hnědý, hladký až mírně drsný, uvnitř šedočerný, tuhovaný, hladký, materiál jemný. – 12. Dva zlomky z miniaturního okřínku se čtyřmi mělkými vodorovnými žlábkami nad výdutí (*obr. 22:12*). Povrch šedohnědý, oboustranně hladký, materiál jemný. Rekonstr. \varnothing výdutě 90 mm. – 13. Dva drobné zlomky z obdobného okřínku (*obr. 22:13–14*). Povrch šedočerný, tuhovaný, oboustranně hladký, materiál jemný. – 14. Fragment keramické pokličky (*obr. 22:15*). Povrch šedočervený, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný. – 15. Okrajový zlomek keramiky (*obr. 22:16*). Povrch šedočerný, tuhovaný, oboustranně hladký, materiál jemný. – 16. Okrajový zlomek keramiky (*obr. 22:17*). Povrch šedý, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný. – 17. Drobný zlomek plochého vodorovného okraje s mělkými žlábkami (*obr. 22:18*). Povrch šedohnědý, otřelý, původně tuhovaný, oboustranně hladký, materiál jemný. – 18. Drobný zlomek s mělkým žlábkem (*obr. 22:19*). Povrch šedočerný, otřelý, původně tuhovaný, oboustranně hladký, materiál jemný. – 19. Drobný zlomek keramiky. Povrch vně oranžovohnědý, mírně drsný, uvnitř šedočerný, se stopami tuhování, hladký, materiál jemný. – 20. Drobný zlomek keramiky s rovnoběžnými, mírně zakřivenými žlábkami (*obr. 22:20*). Povrch šedohnědý, se stopami tuhování, oboustranně hladký, materiál jemný. – 21. Okrajový zlomek keramiky (*obr. 22:21*). Povrch vně cihlově oranžový, uvnitř šedý, oboustranně mírně drsný, materiál jemný. – 22. Jedenáct zlomků keramiky. Povrch hnědý, s občasnými stopami tuhování, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný. – 23. Dva zlomky keramiky. Povrch šedohnědý, vně hladký, uvnitř mírně drsný, materiál jemný. – 24. Cca šedesát pět drobných až velmi drobných obtížně identifikovatelných zlomků keramiky.

Objekt č. 17

Obdélná jáma o rozměrech 260×165 cm a max. hloubce 53 cm, se čtyřmi kúlovými jamkami v rozích (*obr. 10*). Objekt obsahoval několik zlomků pravěké a též novověké keramiky, je tedy pravděpodobné, že byl sekundárně narušen. Při dně se však zachovala vrstvička původní výplně.

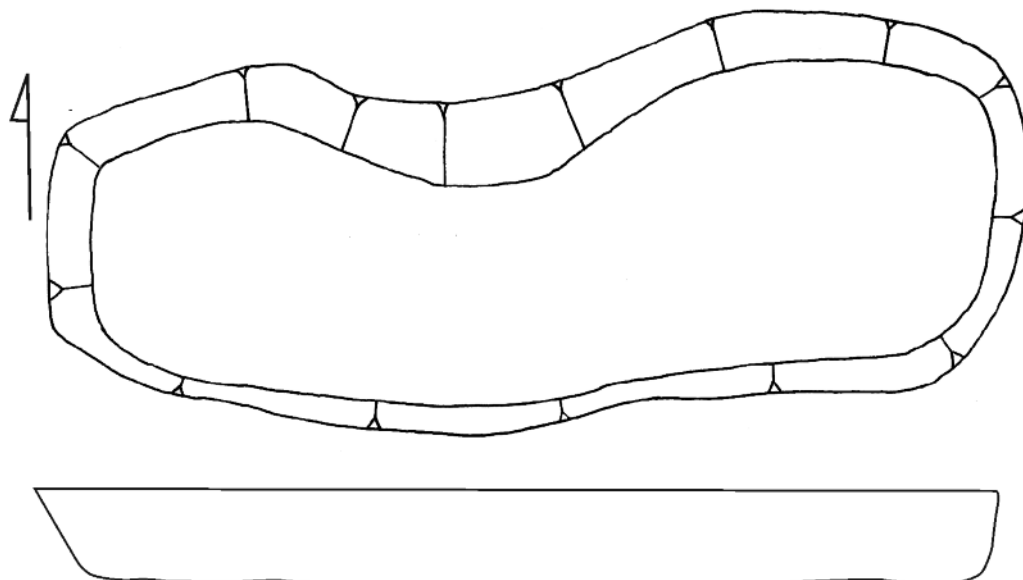
Zásyp: tmavohnědý hlinitý.

1. Okrajový zlomek keramiky (*obr. 23:1*). Povrch cihlově oranžový, oboustranně mírně drsný, materiál jemný s občasnou příměsí drobných kamínků. – 2. Deset zlomků keramiky. Povrch šedočerný, na jednom zlomku stopa tuhování, oboustranně mírně drsný, materiál jemný. – 3. Sedm zlomků, včetně dna (\varnothing 73 mm), patrně z okřínu s ostrým lomem a se spodní částí zdobenou vrypy (*obr. 23:2–4*). Povrch hnědý, vně se stopami původního tuhování, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný.

Objekt č. 23

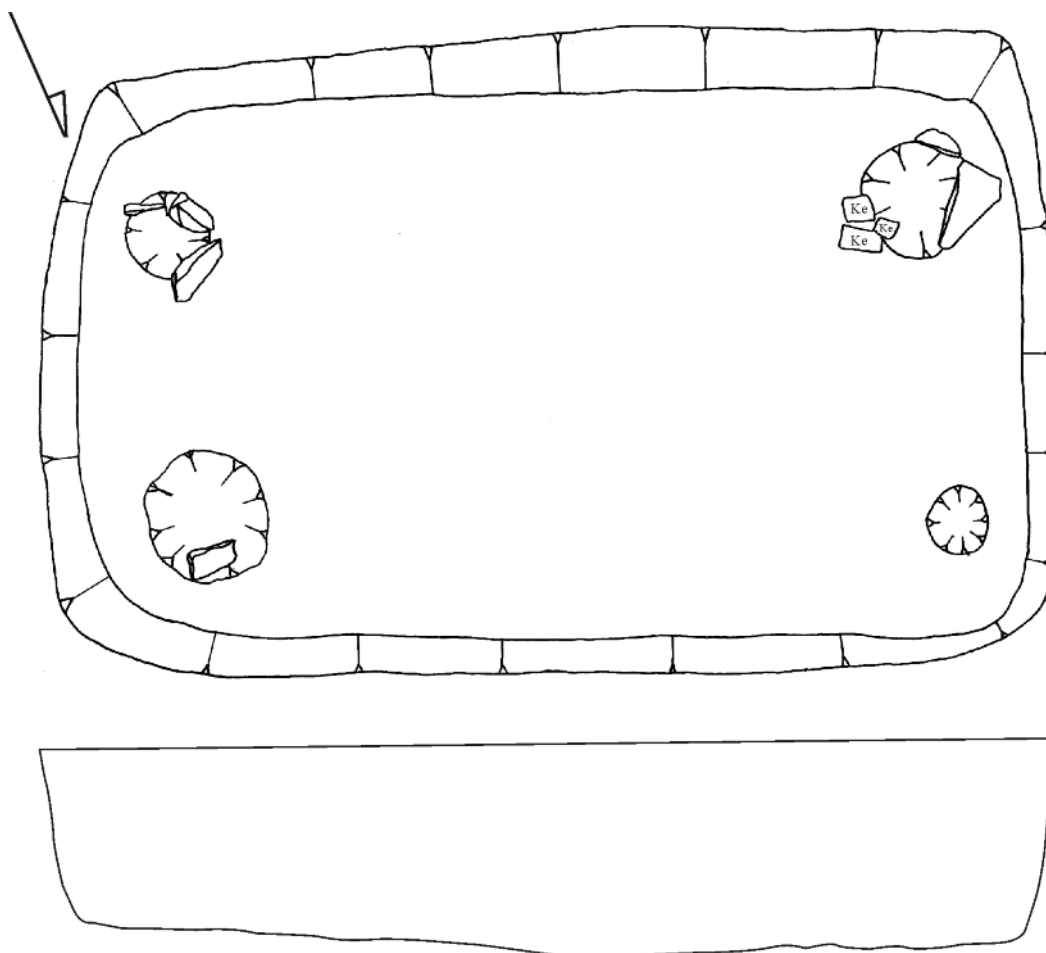
Kruhový žlab o vnějším průměru 11,8×11,25 m, vymežující plochu s jedenácti kúlovými jamkami (*obr. 11*). Ve žlabu byly nalezeny tři zlomky keramiky, další zlomek se nacházel v malém žlábkem v podobě písmene U, který na něj navazoval.

1. Tři velmi obroušené zlomky keramiky, snad z jedné nádoby. Povrch cihlově oranžový, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný, s občasnou příměsí drobných kamínků. – 2. Zlomek keramiky. Povrch oranžovohnědý, vně mírně drsný, uvnitř hladký, materiál středně hrubý s příměsí drobných kamínků.

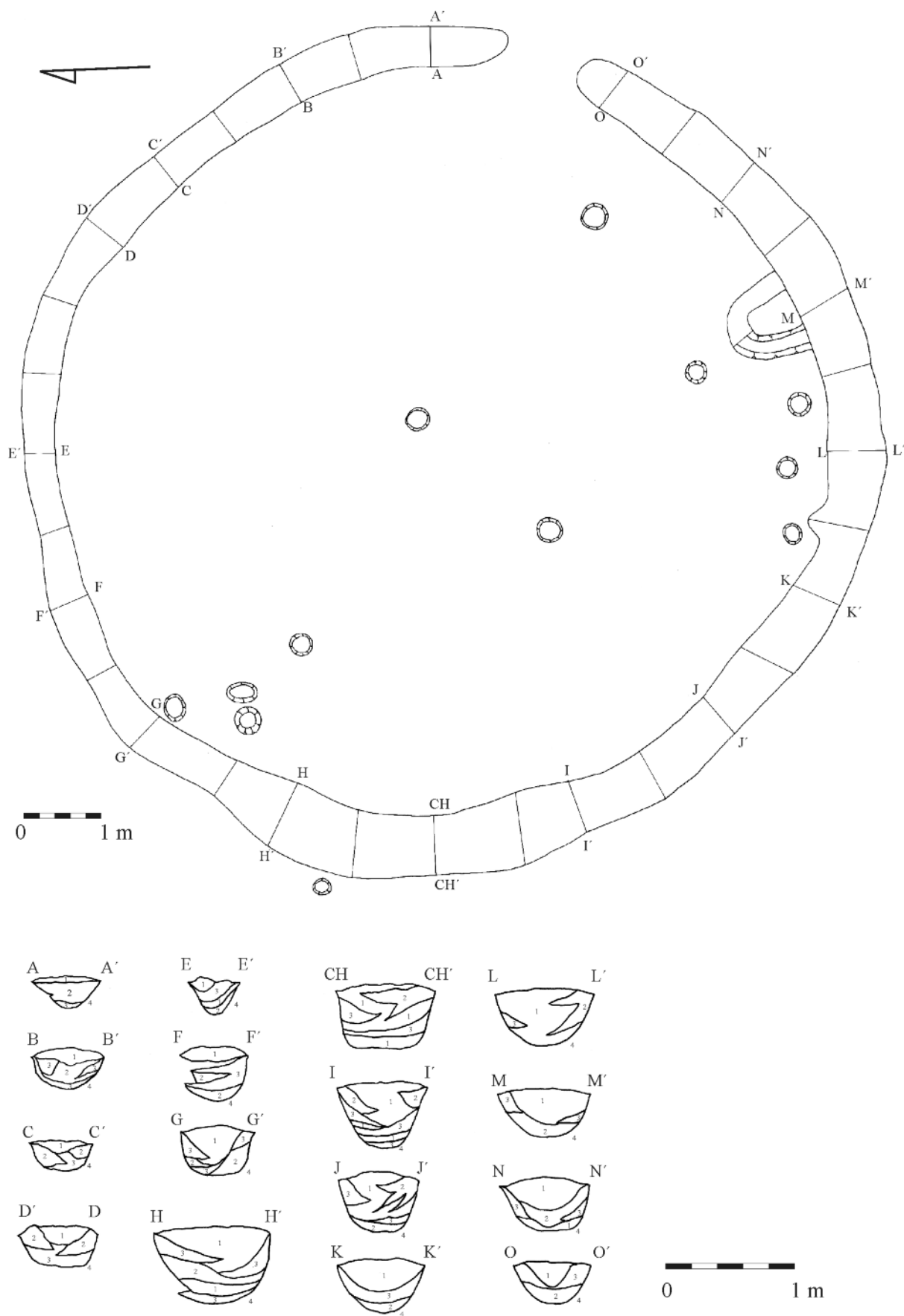
0 1 m

Obr. 9. Straškov. Půdorys a profil objektu č. 9

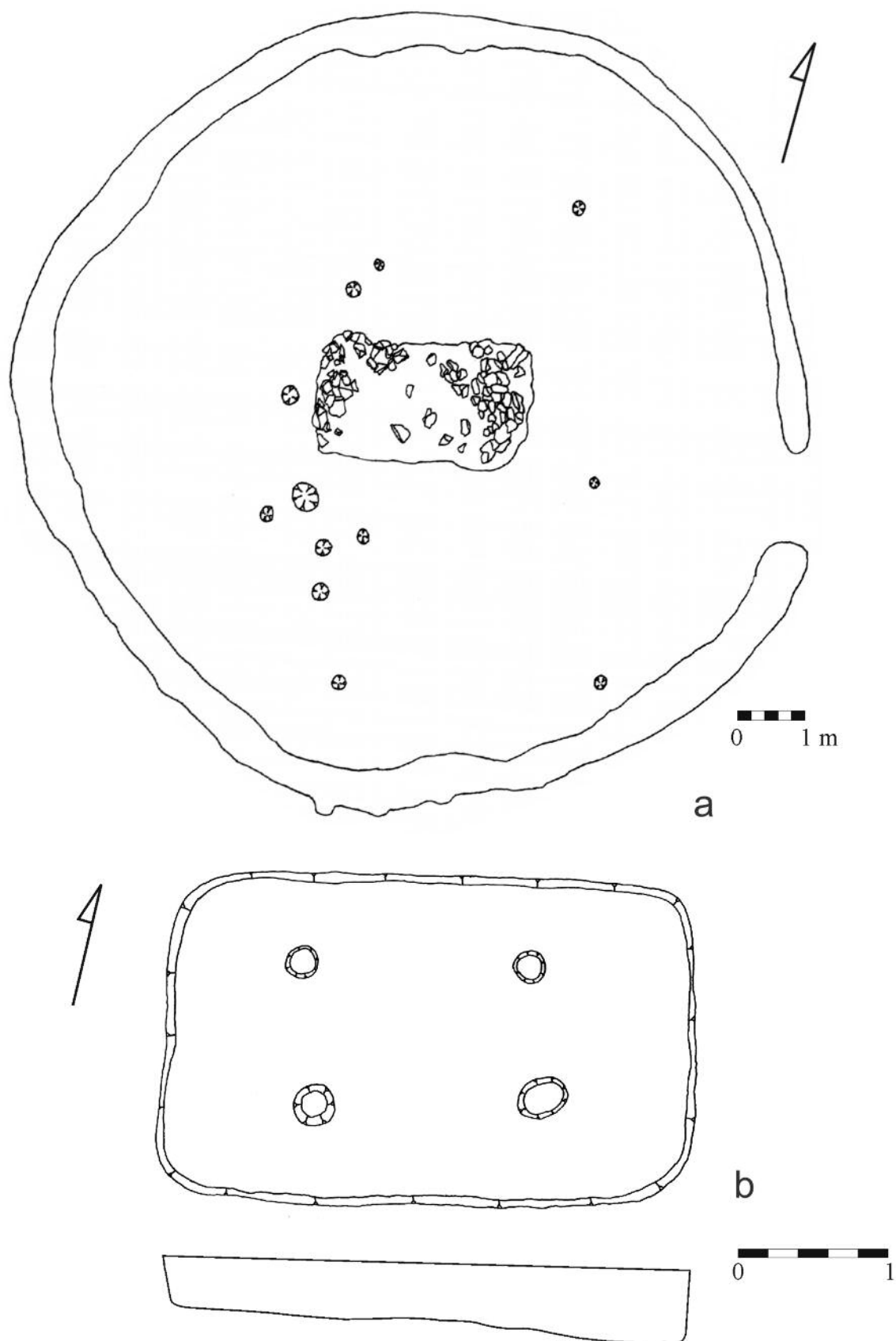

0 1 m

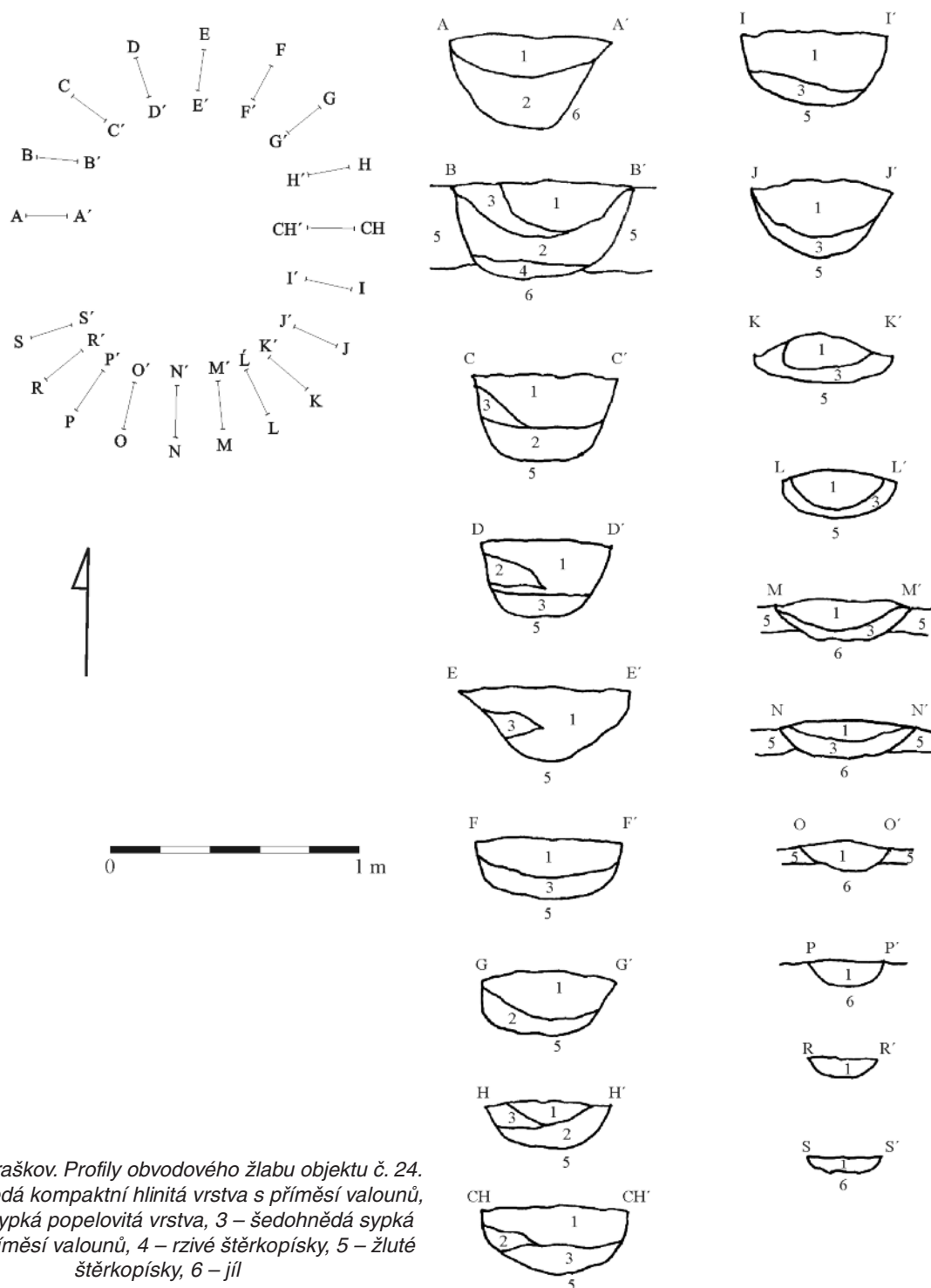
Obr. 10. Straškov. Půdorys a profil objektu č. 17

Obr. 11. Straškov. Půdorys objektu č. 23 a profily obvodového žlabu. 1 – černošedá kompaktní hlinitá vrstva, 2 – hnědošedá, syká vrstva, 3 – tmavě šedá hlinitá vrstva, 4 – štěrkopísek

Obr. 12. Straškov. Objekt č. 24 – a) půdorys celkové situace po začišťení v úrovni skryvky, b) půdorys a profil hrobové jámy po jejím vybrání

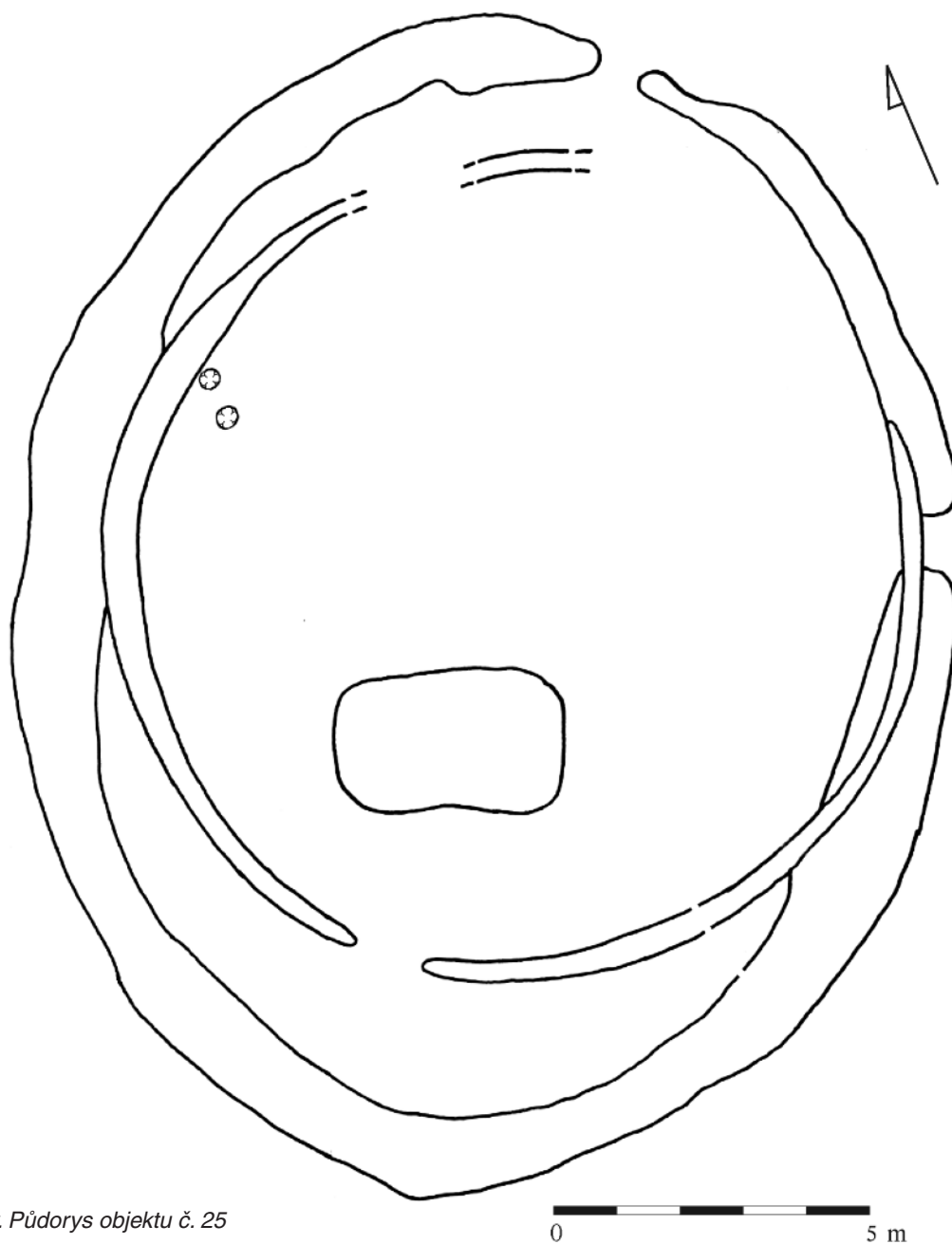
Obr. 13. Straškov. Profily obvodového žlabu objektu č. 24. 1 – černošedá kompaktní hlinitá vrstva s příměsí valounů, 2 – šedá sypká popelovitá vrstva, 3 – šedohnědá sypká vrstva s příměsí valounů, 4 – rzivé štěrkopísky, 5 – žluté štěrkopísky, 6 – jíl

Objekt č. 24

Obdélná hrobová jáma o rozměrech 356×224 cm a max. hloubce 46 cm, obkroužená žlabem o vnějším průměru cca 14 m (obr. 12; 13; 30). Hrobová jáma byla orientovaná delší osou zhruba ve směru V–Z a na dně se v rozích nacházely čtyři kulové jamky. Kulové jamky byly identifikovány též na ploše vymezené žlabem. Výplň hrobu obsahovala pouze velké množství kamenů, níže popsaná keramika byla nalezena ve výplni žlabu. Podloží tvořil bíložlutý jíl.

Zásyp: žlab – šedočerný hlinitopísčité sypký, hrobová jáma – kameny.

1. Dva zlomky keramiky. Povrch tmavě hnědý, oboustranně hladký, u jednoho zlomků jedna strana zcela obroušena, materiál jemný. – **2.** Zlomek keramiky. Povrch vně oranžovohnědý, drsný, uvnitř hnědý, mírně drsný, materiál středně hrubý s příměsí drobných kamínků. – **3.** Velmi drobný zlomek keramiky. Povrch hnědý, oboustranně hladký, materiál jemný.

Obr. 14. Straškov. Půdorys objektu č. 25

Objekt č. 25

Obdélná hrobová jáma o rozměrech 374×226 cm a max. hloubce 37 cm, obkroužená dvojicí žlabů, rozměry vnějšího žlabu cca 19×15 m, rozměry vnitřního žlabu cca 13,5×13 m (obr. 14–17). Hrobová jáma byla zavalena cca 2,5 m³ kamenů (čedič), které byly neuspořádaně kladeny na sebe a nasedaly často přímo na podložní písek, aniž by je oddělovala jakákoli tmavší hlinitá mezivrstvička. Zhruba v pěti případech byly na dně zjištěny ploché kameny, patrně v poloze in situ, přičemž několik takových kamenů se nacházelo též mimo dno. Severozápadní hrana hrobové jámy byla zničena mělkou depresí, možná stopou po dřívějším narušení objektu. Vzhledem k faktické absenci výbavy ve vztahu k velikosti hrobu je vysoce pravděpodobné, že i tento hrob byl již v minulosti narušen, eventuálně vyloupen. Drobné keramické zlomky různého stáří však byly objeveny v obou žlabech i v hrobové komoře (srv. tab. 1). V hrobové komoře byl rovněž objeven bronzový závěsek, několik drobných bronzových úlomků a zlomky dřeva z dubu.

Zásyp: černohnědý hlinitý sypký, podloží tvořeno pískem.

Oba žlaby (vnější průměr menšího: cca 13 m; vnější průměr většího: cca 19×16 m) se vzájemně protínaly na dvou místech. Pozorováním vypracovaných profilů v místě styku bylo zjištěno, že menší vnitřní žlab evidentně narušoval širší vnější. Odlišnost byla patrná jak barevně (po navlhčení byl na řezu vnitřní žlab tmavší), tak strukturou (vnitřní

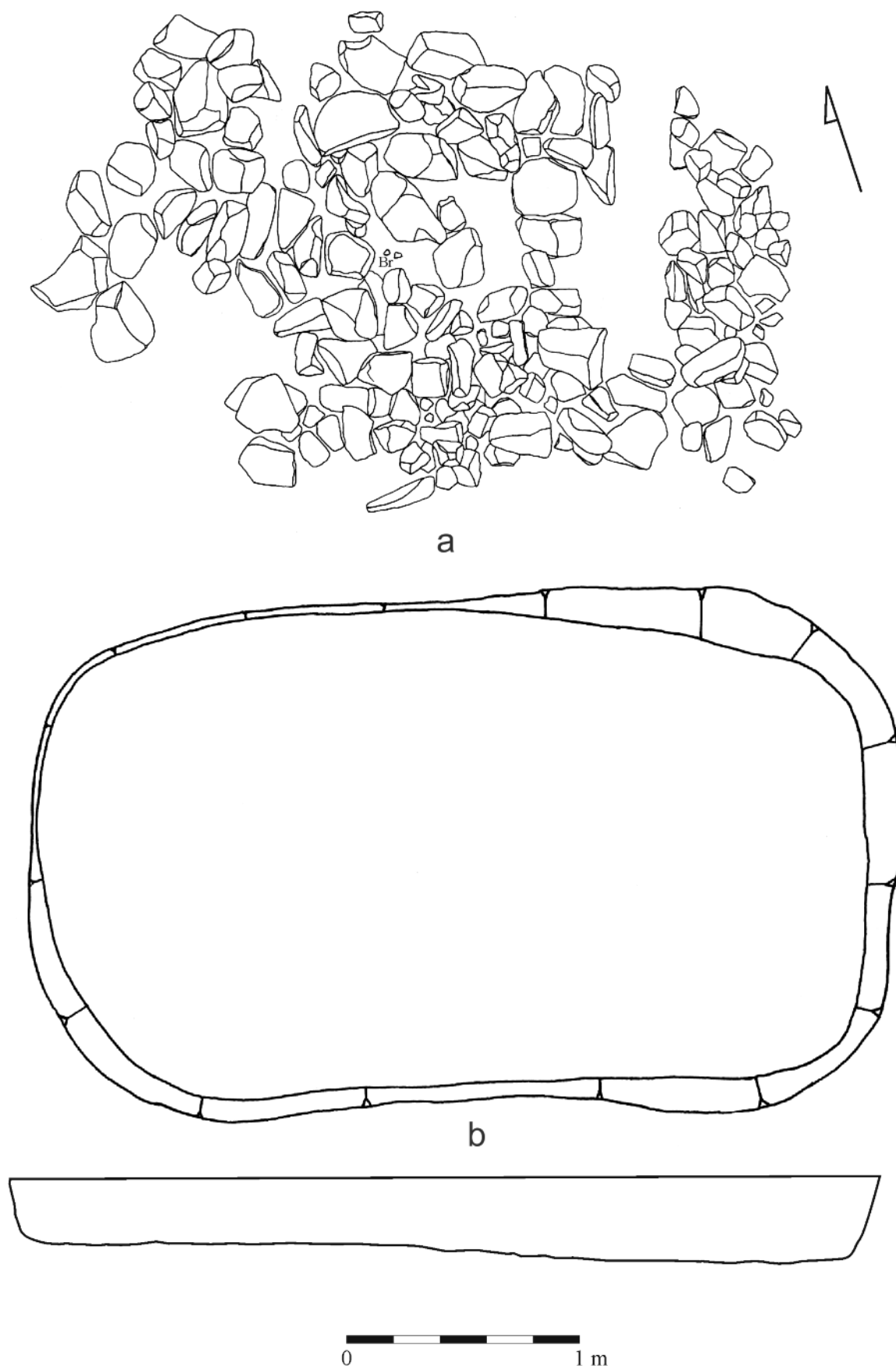
žlab obsahoval větší podíl hlinité frakce), navíc na dně a bocích vnitřního žlabu byla v místě průniku se širším vnějším žlabem patrná jemná tmavší černá vrstvička v síle několika mm. Ve vnějším žlabu nebyly zjištěny úlomky čedičů podobných kamenům ze zásypu hrobu, zato ve vnitřním byly evidovány ve dvou případech.

Zásyp vnějšího žlabu: šedočerný sypký se štěrkem, při dně silněji promísený štěrkopískem.

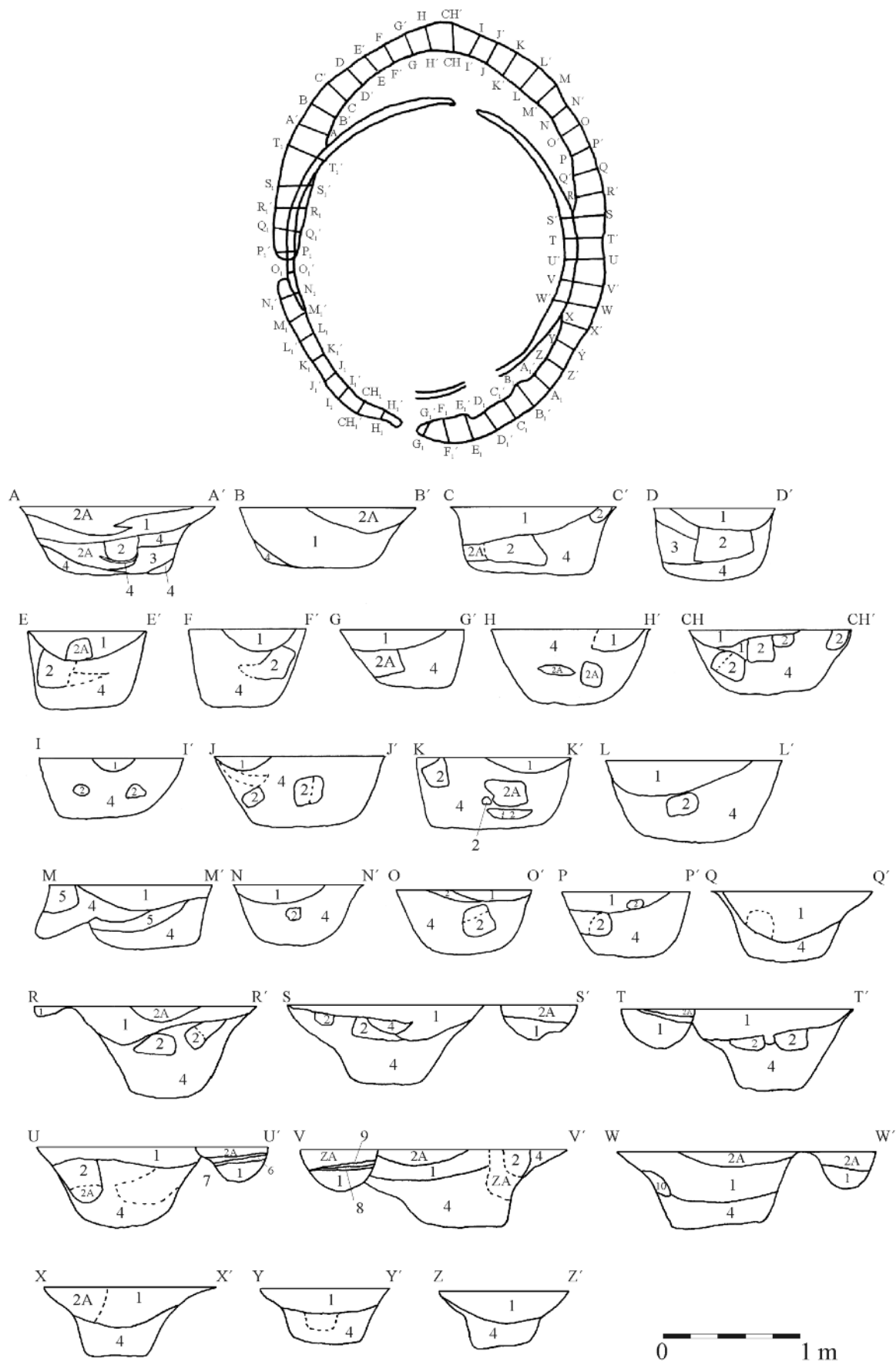
A. Hrobová komora – 1. Okrajový zlomek nádoby s odlomeným uchem. Povrch tmavě hnědý, vně mírně drsný, uvnitř hladký, materiál jemný (*obr. 23:5*). – **2.** Okrajový zlomek keramiky (*obr. 23:6*). Povrch šedý, oboustranně hladký, materiál jemný. – **3.** Okrajový zlomek keramiky (*obr. 23:7*). Povrch původně hnědý, nyní otřelý na cihlově oranžové jádro, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný. – **4.** Osm přepálených zlomků keramiky. Povrch vně oranžovošedý, s náznakem prstování, uvnitř šedý, oboustranně drsný, materiál jemný. – **5.** Čtyři zlomky keramiky. Povrch vně hnědý, drsný, uvnitř šedohnědý, hladký, materiál jemný s občasnou příměsí drobných kamínků. – **6.** Pět zlomků keramiky. Povrch šedohnědý až oranžovohnědý, oboustranně hladký, materiál jemný. – **7.** Zlomek keramiky. Povrch vně tmavě šedý, hladký, uvnitř světle šedý, mírně drsný, materiál jemný. – **8.** Bronzový lunicovitý prolamovaný závěsek.

B. Vnitřní žlab. – 1. Okrajový zlomek keramiky (*obr. 23:8*). Povrch hnědý, vně hladký, uvnitř mírně drsný, materiál jemný. – **2.** Zlomek keramiky. Povrch vně šedý, otřelý, mírně drsný, uvnitř šedohnědý, hladký, materiál jemný s příměsí drobných kamínků. – **3.** Tři zlomky keramiky. Povrch vně oranžovohnědý, drsný, uvnitř šedohnědý, mírně drsný, materiál jemný s příměsí drobných kamínků. – **4.** Dva zlomky keramiky, na jednom dochována plastická lišta (*obr. 23:14*). Povrch cihlově oranžový, oboustranně mírně drsný, materiál jemný s občasnou příměsí drobných kamínků. – **5.** Okrajový zlomek keramiky (*obr. 23:9*). Povrch vně oranžovohnědý, uvnitř tmavě hnědý, oboustranně mírně drsný, materiál jemný. – **6.** Šest zlomků keramiky z toho čtyři fragmenty dna nádoby (*obr. 23:13*). Povrch hnědý, vně mírně drsný, uvnitř hladký, materiál jemný. – **7.** Šest zlomků keramiky, na jednom dochován širší vodorovný žlábek (*obr. 23:12*). Povrch šedohnědý až černošedý, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný s příměsí drobných kamínků. – **8.** Čtyři zlomky keramiky. Povrch šedohnědý, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný. – **9.** Čtyři dosti otřelé zlomky keramiky. Povrch hnědý až šedočerný, oboustranně mírně drsný, materiál jemný. – **10.** Drobný zlomek keramiky. Povrch hnědý, oboustranně hladký, materiál jemný. – **11.** Dostí otřelý zlomek keramiky (*obr. 23:11*). Povrch šedohnědý, vně voštinovaný, uvnitř hladký, materiál jemný. – **12.** Dva zlomky keramiky. Povrch vně šedohnědý, uvnitř šedý, oboustranně hladký, materiál jemný s občasnou příměsí drobných kamínků.

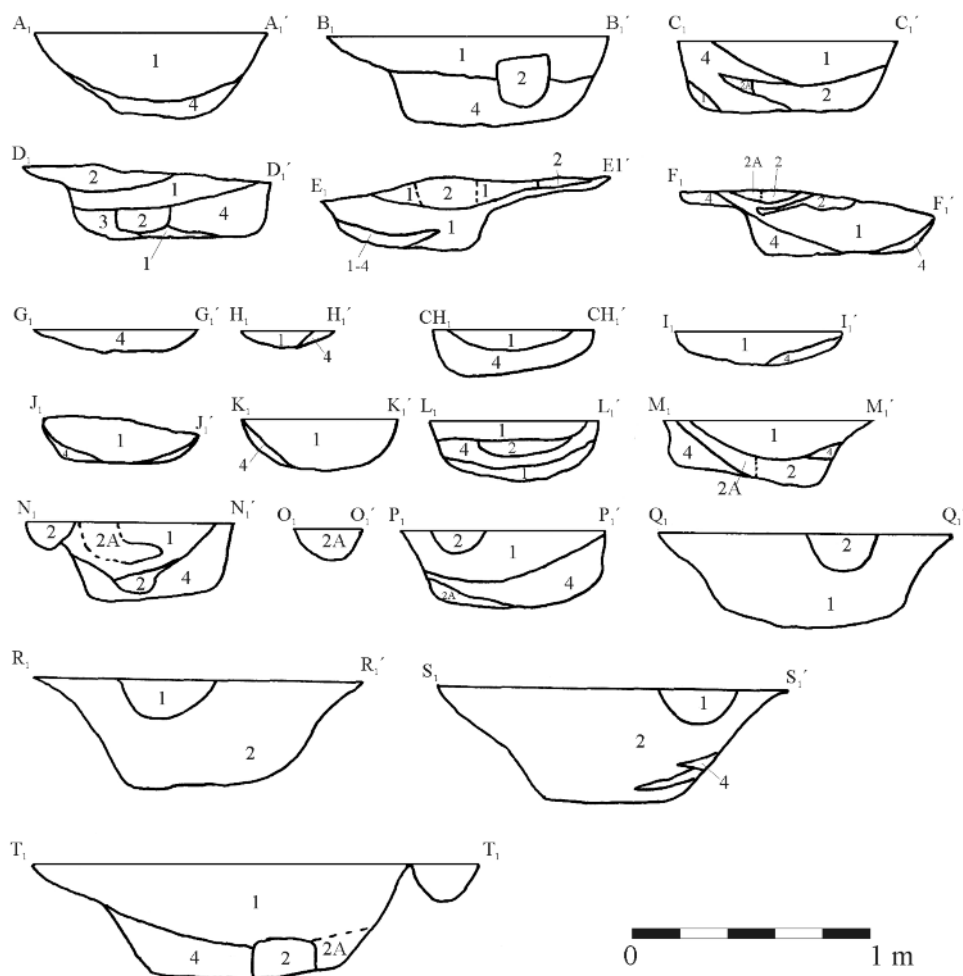
C. Vnější žlab. – 1. Devatenáct zlomků keramiky. Povrch vně cihlově oranžový až oranžovohnědý, mírně drsný až drsný, u většiny zlomků prstovaný (*obr. 24:1*) nebo jinak zdrsněný (*obr. 24:2*), uvnitř šedý až šedočerný, hladký, materiál jemný s příměsí drobných kamínků. – **2.** Zlomek keramiky. Povrch vně šedočerný, zdrsněný, uvnitř šedočerný se světlou skvrnou, hladký, materiál jemný s příměsí drobných kamínků. – **3.** Drobný zlomek keramiky. Povrch vně hnědošedý, rýhovaný, uvnitř světle hnědý, mírně drsný, materiál jemný s občasnou příměsí drobných kamínků. – **4.** Okrajový zlomek keramiky (*obr. 24:4*). Povrch tmavě hnědý, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný s občasnou příměsí drobných kamínků. – **5.** Zlomek z přechodu dna a spodku nádoby (*obr. 24:10*). Povrch vně světle hnědý, mírně drsný, uvnitř světle šedý, hladký až mírně drsný, materiál jemný. – **6.** Zlomek z přechodu plecí a hrdla nádoby (*obr. 24:7*). Povrch hnědý, oboustranně mírně drsný, materiál jemný. – **7.** Zlomek z přechodu dna a spodku nádoby (*obr. 24:12*). Povrch vně cihlově oranžový, uvnitř černošedý, oboustranně hladký, materiál jemný. – **8.** Zlomek keramiky s vodorovnou plastickou lištou (*obr. 24:8*). Povrch šedočerný, oboustranně hladký, materiál jemný s příměsí drobných kamínků. – **9.** Osm zlomků keramiky. Povrch šedočerný, oboustranně hladký, materiál jemný s občasnou příměsí drobných kamínků. – **10.** Zlomek keramiky s plastickým výstupkem (*obr. 24:9*). Povrch hnědošedý, oboustranně hladký, materiál jemný s občasnou příměsí drobných kamínků. – **11.** Okrajový zlomek keramiky (*obr. 24:6*). Povrch hnědý, oboustranně mírně drsný, materiál jemný. – **12.** Okrajový zlomek keramiky (*obr. 24:3*). Povrch oranžovohnědý, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný s občasnou příměsí drobných kamínků. – **13.** Okrajový zlomek keramiky (*obr. 24:5*). Povrch tmavě hnědý, oboustranně mírně drsný, materiál jemný. – **14.** Okrajový zlomek keramiky s vodorovnou řadou vrypů pod hrdlem (*obr. 24:11*). Povrch hnědý, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný s příměsí drobných kamínků. – **15.** Drobný zlomek keramiky z přechodu dna a spodku nádoby (*obr. 25:1*). Povrch hnědý, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný s příměsí drobných kamínků. – **16.** Kalichovitě rozevřený okrajový zlomek (*obr. 25:2*). Povrch vně světle hnědý, uvnitř šedohnědý, oboustranně mírně drsný, materiál jemný. – **17.** Okrajový zlomek z vodorovnou lištou s drobnými vrypy pod hrdlem (*obr. 25:3*). Povrch tmavě hnědý, oboustranně mírně drsný, materiál jemný s příměsí drobných kamínků. – **18.** Zlomek keramiky z přechodu dna a spodku nádoby (*obr. 25:4*). Povrch šedý, oboustranně drsný, materiál jemný s příměsí drobných kamínků. – **19.** Okrajový zlomek keramiky s důlky (*obr. 25:5*). Povrch vně světle hnědý, uvnitř šedý, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný. – **20.** Drobný zlomek keramiky s rovnoběžnými žlábkami (*obr. 25:6*). Povrch vně cihlově oranžový, mírně drsný, uvnitř žlutošedý, hladký, materiál jemný. – **21.** Dva zlomky keramiky se slámováním na vnější straně (*obr. 25:7, 9*). Povrch vně cihlově oran-

Obr. 15. Straškov. Objekt č. 25 – a) kamenný zával nad hrobovou jámou po začišťení v úrovni skřívky, b) půdorys a profil hrobové jámy po jejím vybrání

Obr. 16. Straškov. Profily obvodového žlabu objektu č. 25. Legenda viz obr. 17

Obr. 17. Straškov. Profily obvodového žlabu objektu č. 25. 1 – hnědošedá sypká hlinitá vrstva s příměsí drobných kamínků, 2 – černošedá hlinitá vrstva s příměsí jemného písku, 3 – jílová vrstva s tenkými vrstvičkami hnědé hlíny, 4 – písčitá až šterkopísčitá vrstva s tenkými vrstvičkami hnědé hlíny, 5 – propálený jíl, 6 – splachová vrstvička písku promíšeného hnědou hlínou, 7 – splachová vrstvička černé hlíny, promíšená drobnými kamínky, 8 – šedočerná jílovitá vrstvička, 9 – písek promíšený s černou hlínou, 10 – jíl; přerušovaná linie – nejasný průběh hranic vrstvy

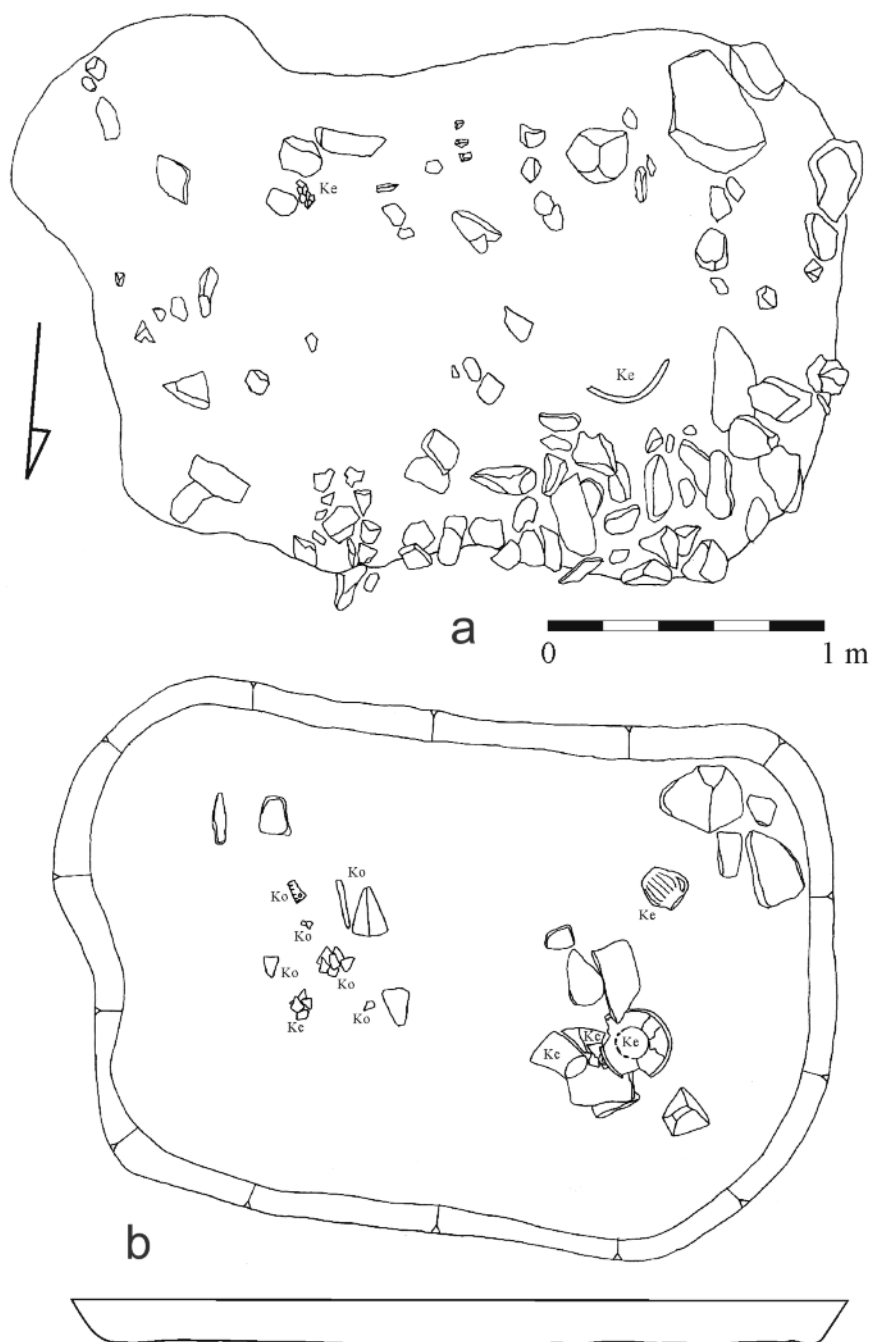
žový, uvnitř hnědý, oboustranně mírně drsný, materiál jemný s občasou příměsí drobných kamínků. – **22.** Zlomek plochého páskového ucha (*obr. 25:8*). Povrch oranžovohnědý, oboustranně mírně drsný, materiál jemný s příměsí drobných kamínků. – **23.** Zlomek keramiky. Povrch vně hnědý, uvnitř světle hnědý, oboustranně hladký až mírně drsný, materiál jemný. – **24.** Drobný zlomek keramiky. Povrch vně tmavě hnědý, mírně drsný, uvnitř světle hnědý, hladký, materiál jemný. – **25.** Dva keramické zlomky atypického tvaru. Povrch šedohnědý, hladký až mírně drsný, materiál jemný s občasou příměsí drobných kamínků. – **26.** Sto třicet velmi různorodých drobných, menších, výjimečně též větších keramických nezdobených a z velké části velmi otřelých zlomků.

D. Superpozice dvou žlábků – **1.** Okrajový zlomek s vodorovným uchem se dvěma rohovitými výběžky (*obr. 23:10*). Povrch oranžovohnědý, oboustranně hladký, materiál jemný s příměsí drobných kamínků. – **2.** Drobný zlomek keramiky. Povrch vně oranžovohnědý, uvnitř šedý, oboustranně mírně drsný, materiál jemný s občasou příměsí drobných kamínků.

Objekt č. 27

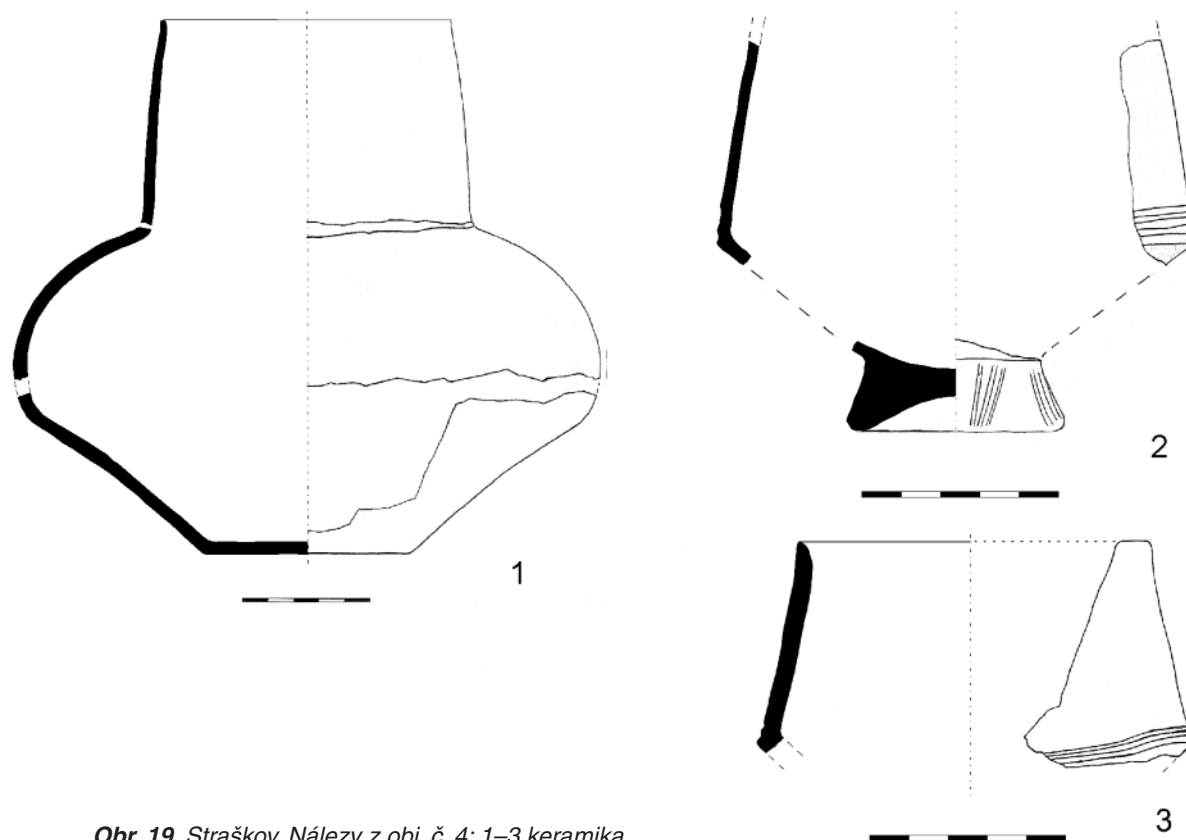
Obdélná hrobová jáma o rozměrech 270×193 cm a max. hloubce 16 cm (*obr. 18*). V západní části se nacházely tři nádoby (č. 1–3). Ve východní části byly nalezeny zlomky z další nádoby (č. 4) a zbytky kostry (fragments lebky a kost ramenní). Několik zlomků keramiky bylo nalezeno též ve výplni (č. 5). V jihozápadním rohu byl zjištěn shluk kamenů, několik dalších kamenů bylo rozptýleno v různých částech hrobu.

Zásyp: tmavohnědý, sypký.

Obr. 18. Straškov. Objekt č. 27 – a) situace po začistění v úrovni skrývky, b) půdorys a profil hrobové jámy po jejím vybrání

1. Mísa kónického profilu s mírně kalichovitě rozevřenými stěnami a s jedním ouškem pod okrajem (obr. 26:1). Povrch černošedý, vně mírně drsný, uvnitř hladký, materiál jemný s příměsí drobných kamínků, v. 140 mm, \varnothing okraje 260 mm, \varnothing dna 120 mm. – 2. Mísa kónického profilu s rovnými stěnami (obr. 26:2). Povrch černošedý, oboustranně hladký, materiál jemný s příměsí drobných kamínků; v. 130 mm, \varnothing okraje 240 mm, \varnothing dna 90 mm. – 3. Džbán vejčité profilace s kalichovitě rozevřeným hrdlem a jedním uchem (obr. 26:3). Plece, výduť a spodní část jsou opatřeny mělkými svislými žlábkami. Povrch černošedý, oboustranně hladký, materiál jemný, v. 170 mm, \varnothing okraje 110 mm, \varnothing dna 80 mm. – 4. Sedm zlomků keramiky, na některých dochován mělký žlábek. Povrch černý, oboustranně hladký, materiál jemný. – 5. Sedm zlomků keramiky. Povrch šedohnědý, oboustranně mírně drsný, materiál jemný s příměsí drobných kamínků.

Obr. 19. Straškov. Nálezy z obj. č. 4; 1–3 keramika

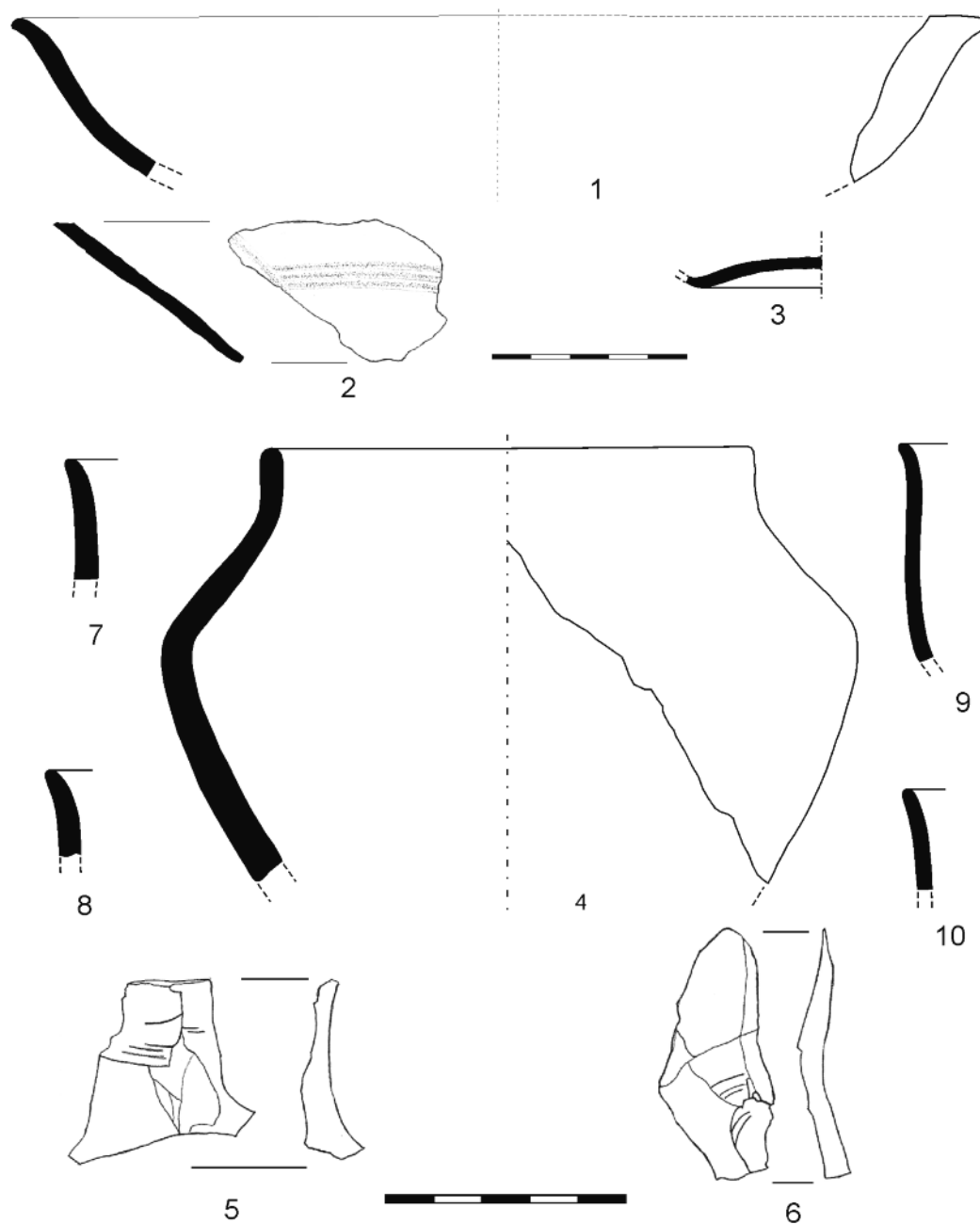
VYHODNOCENÍ NÁLEZŮ

Keramika je v nálezovém materiálu z hrobů zastoupena v naprosté většině pouze většími nebo menšími fragmenty nádob. Téměř celé nádoby nebo jejich větší části byly nalezeny pouze v objektu č. 27 (obr. 26), v ostatních celcích šlo většinou o nevýrazné zlomky. Přesto však bylo možné v několika případech celkem spolehlivě rekonstruovat typ nádoby a na základě takové rekonstrukce provést základní typologickou klasifikaci a rozbor. Vzhledem k tomu, že materiál z pojednávaných celků je charakteristický příbuzností k lužické keramice severozápadočeské oblasti, byl typologický rozbor zaměřen hlavně na porovnání materiálu s nálezy ze stěžejních lužických pohřebišť v tomto regionu, tj. Střekova II a Libochovan. Nově je možno k této analýze využít též materiál ze třetího významného severočeského lužického naleziště, a sice pohřebiště v Chodounech u Roudnice nad Labem, jehož zpracování v současnosti probíhá (*Jiráň – Trefný v přípravě*). V tomto smyslu lze jen litovat, že mezi nálezovým materiálem ze straškovské nekropole nefigurují ve větší míře bronzové artefakty, poněvadž bronzы z chodounského pohřebiště by zajisté bylo možné využít při detailnější srovnávací analýze, využitelné pro podrobnější chronologické zařazení straškovského nálezového souboru.

Amfora. Nálezy tohoto typu nádoby byly prokazatelně zjištěny v objektech č. 4 (obr. 19:1) a 9 (obr. 21:2–6; 22:2–5). V případě nálezu z objektu č. 4 jde o část nezdobené amfory s kónickým, jen velmi neznatelně vydutým hrdlem, dochovanou ve zlomcích. Zda byla amfora opatřena též uchy, nelze zjistit.

Tvarově téměř shodný exemplář představuje snad původně bezuchá amfora s kónickým hrdlem z hrobu č. 69 na pohřebišti Střekov II (*Bouzek – Koutecký 2000*, Pl. 85C:6). Nádoba je řazena do fáze L IIa, která koresponduje se stupněm Br D.

V knovízském prostředí je tvarově poměrně odpovídající analogií obdobná amfora s kónickým hrdlem, pocházející z objektu č. 109 v Radonicích (*Bouzek – Koutecký – Neustupný 1966*, Pl. XXXVIII:3). Jde však o nádobu se dvěma uchy posazenými těsně pod hrdlem, nikoliv o nádobu bezuchou. Radonická am-

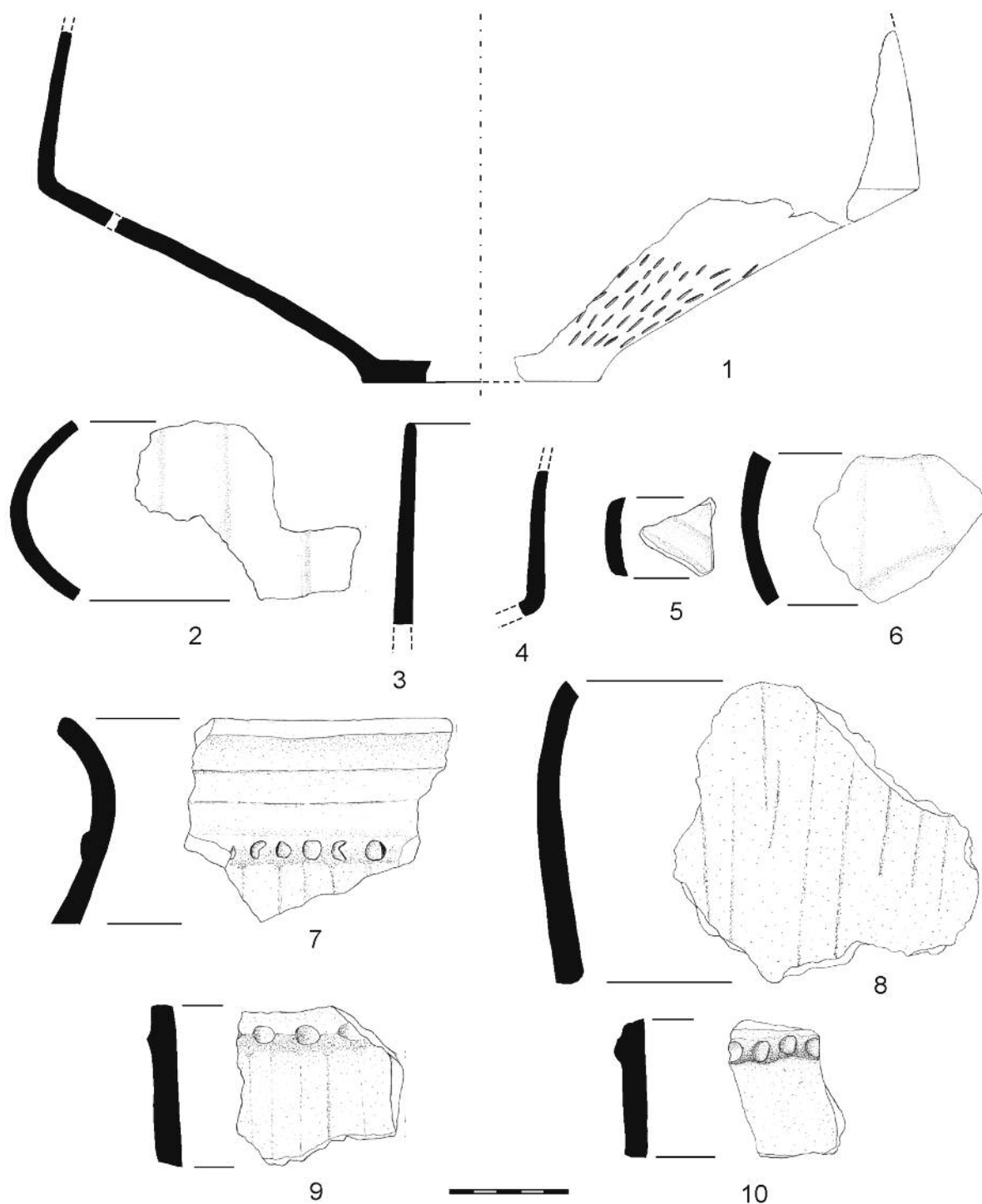

Obr. 20. Straškov. Nálezy z obj. č. 4, 6 a 8; 1–4, 7–10 keramika, 5–6 kámen

fora je řazena na přelom stupňů K I a K II (Br D), na nepříliš výraznou vzdálenost od středobronzového mohylového období upomíná též posazení jejich uch, která se nacházejí v nejvyšších partiích plecí, avšak na hrdlo již nedosahují.

Ve středních Čechách lze jako částečnou analogii uvést nález z Prahy 6-Bubence (Hrala 1973, tab. XVI:2). Jde bohužel pouze o kónické, jen mírně vyduté hrdlo velmi podobné profilace, avšak o něco vyšší než je tomu u straškovské amfory z objektu č. 4. Další části nádoby se nedochovaly, detailnější srovnání proto není možné. Soubor, ve kterém byla nádoba nalezena, je datován do stupně Br D, resp. nejpozději na začátek následující periody (Hrala 1973, 32).

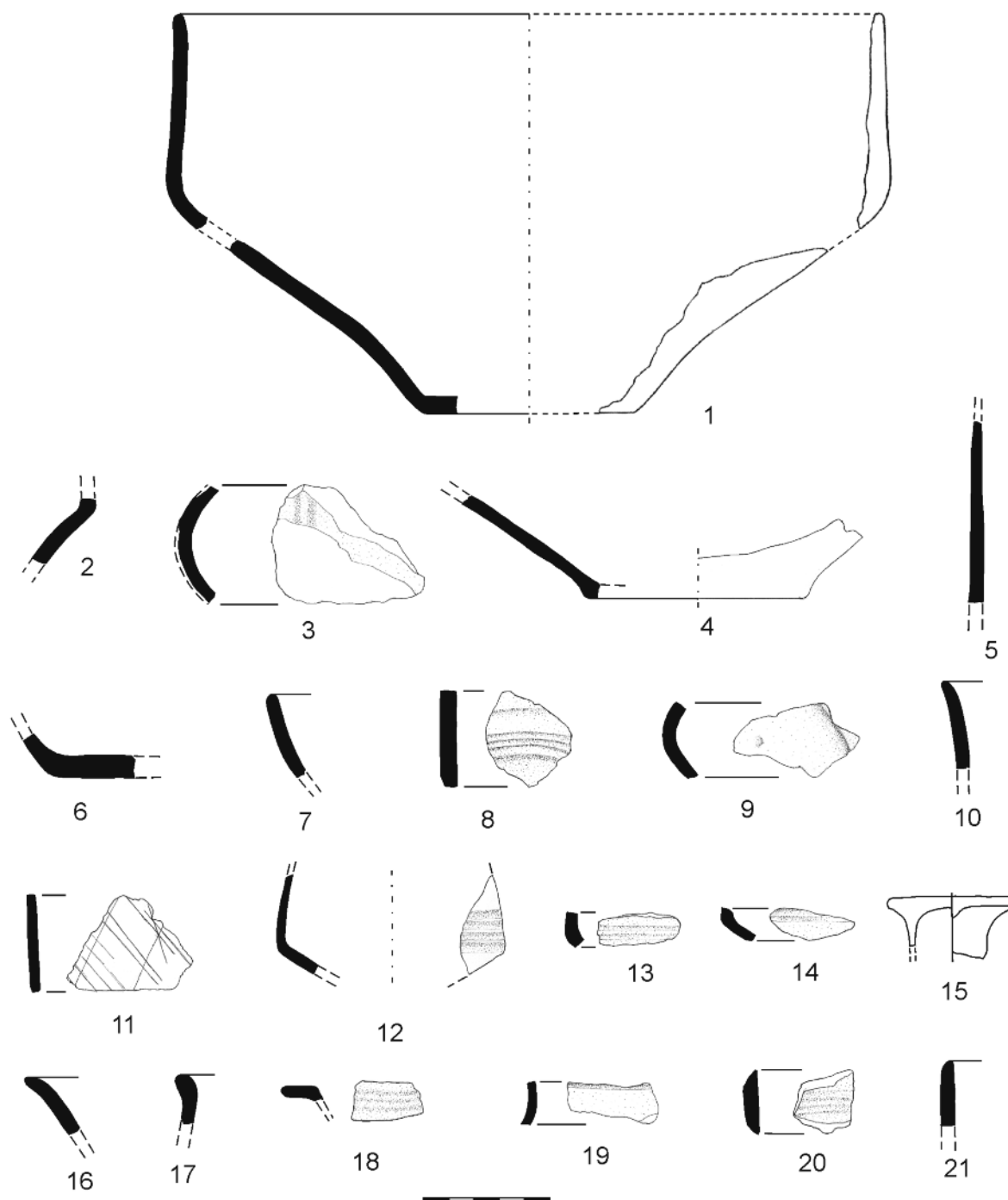
Jak již bylo uvedeno výše, zlomky ze dvou amfor byly nalezeny rovněž v objektu č. 9 (obr. 21:2–6; 22:2–5). Jejich rekonstrukce je z důvodů velké torzovitosti nemožná, jednalo se však zřejmě o tvarově obdobné typy jako v případě nádoby z objektu č. 4. Jedna z nich má výduť zdobenou téměř nezatelnými svislými žebry a na druhém fragmentu se nachází zakřivená linie připomínající vymezení prsovitě vypnuliny.

Obr. 21. Straškov. Nálezy z obj. č. 9; 1–10 keramika

Okřín. Fragments dvou nádob tohoto typu byly nalezeny v objektu č. 9 (obr. 21:1; 22:1), jedna se nacházela v objektu č. 17 (obr. 23:2–4). Vzhledem ke značné torzovitosti je jejich typologická charakteristika dosti problematická. Závěry je tedy nutno brát s určitou rezervou.

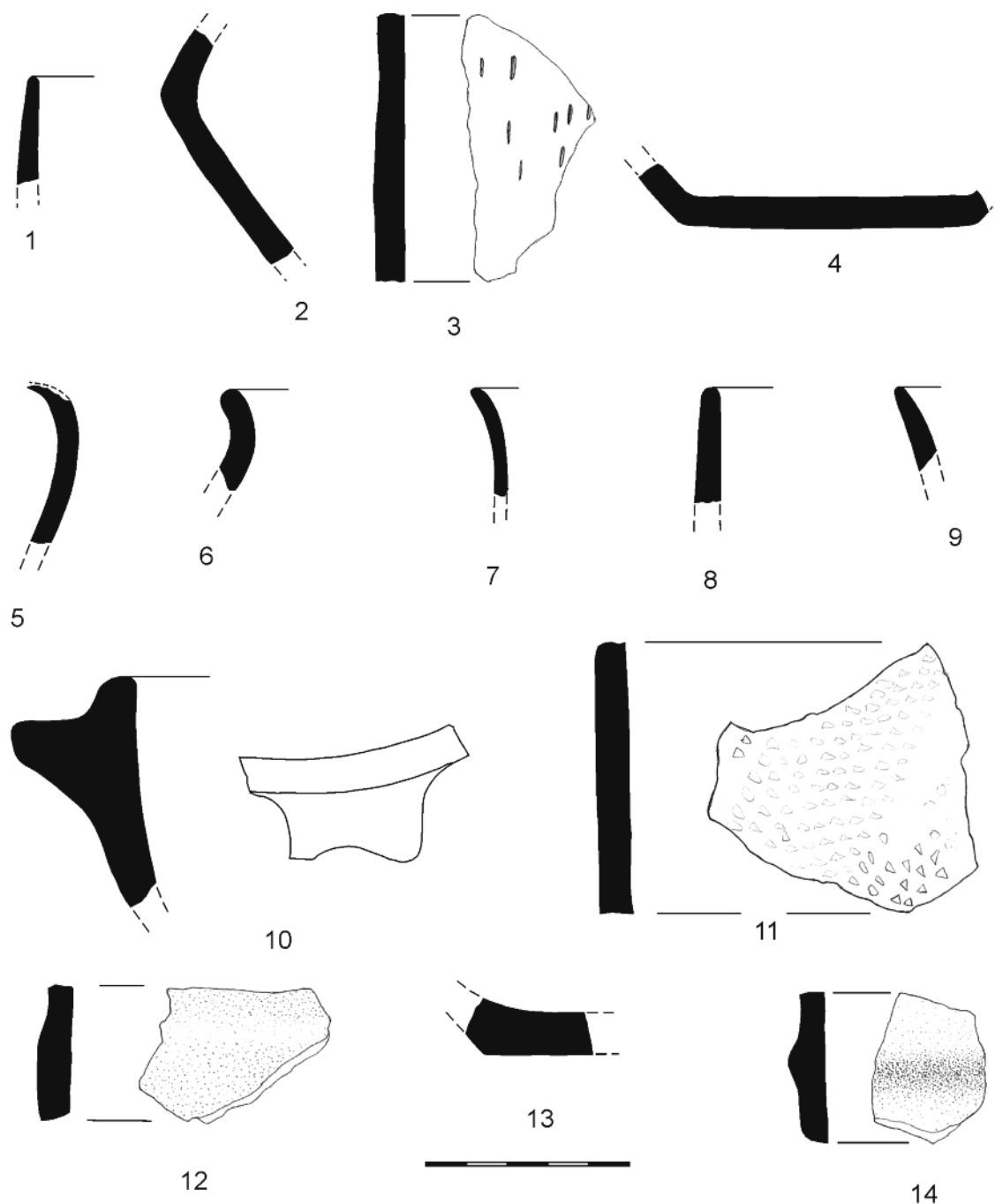
V objektu č. 9 byly objeveny tuhované, resp. původně tuhované a nyní již otřelé zlomky keramiky, vykazující shodné technologické znaky, je tedy pravděpodobné, že pocházejí z jedné nádoby (obr. 21:1). Některé zlomky představují fragmenty spodní části a jsou zdobeny nehtovými vrypy. Objevují se mezi nimi rovněž zlomky charakteristicky ostré výdutě okřínu. Lze-li technologickou příbuzností těchto fragmentů považovat za základ eventuální rekonstrukce, mohlo by se jednat o tuhovaný okřín s ostře zalome-

Obr. 22. Straškov. Nálezy z obj. č. 9; 1–21 keramika

nou výdutí a spodní částí zdobenou nehtovými vrypy. K určité pravděpodobnosti této interpretace přispívá rovněž další soubor stejných fragmentů, pocházející z objektu č. 17 (obr. 23:2–4).

Výzdoba či jiná úprava povrchu okřínů bývá vcelku variabilní. Kromě nezdobených typů se setkáváme s exempláři se spodní částí opatřenou rýhováním, prstováním nebo zdrsňením, v některých případech může být výzdoba doplněna přesekávanou výdutí nebo plastickou přesekávanou nebo důbkovanou lištou. Úprava spodní části v podobě nehtových vrypů se zdá být doposud ojedinělou. V nedalekých Chodounech se okříny s obdobně ostrou profilací objevily v dobře datovatelném hrobě č. 3 (Hrala 1961, obr. 2:7; Jiráň – Trefný v přípravě), řazeném do mladší fáze stupně Br D nebo na počátek následující periody. Jeden z nich měl nižší horní část a spodek zdobený diagonálním mřížkováním. U druhého okřínu se nedochovala celá horní část, jeho spodek byl upraven svislým prstováním.

Obr. 23. Straškov. Nálezy z obj. č. 17 a 25; 1–14 keramika

Fragmenty druhého okřínu z objektu č. 9 (obr. 22:1) reprezentují nižší typ s oblou výdutí, kolmo vytaženým mírně prohnutým okrajem a spodní částí s velmi neznatelnými náznaky prstování. Oblou výduť lze považovat za typologicky mladší prvek, který se však objevuje v širším časovém rozpětí. S tím koresponduje i datování některých analogií ke straškovskému exempláři, které se objevují spíše v severozápadočeské lužické oblasti. Z okolí hrobu 3–4 na pohřebišti Střekov II pochází dalších několik nádob a zlomků, včetně nízkého okřínu s prstovanou spodní částí (Bouzek – Koutecký 2000, Pl. 86C:14). Materiál z hrobu je datován do rozmezí L II–IIIa (Br D– Ha B1), snad lze tedy tento interval vztahovat i na materiál z jeho okolí. Nízké okříny s prstovaným spodkem a oblou výdutí jsou ve Střekově II zastoupeny ještě např. exempláři z hrobu č. 47 a č. 20 (Plesl 1961, tab. XLI:7; týž 1961, tab. XXXIV:10). Toto pohřebiště bylo využíváno v období L II–IIIa (Bouzek – Koutecký 2000, 49), což odpovídá rozmezí Br D–Ha B1, přičemž nález břitvy s rukojetí ve tvaru stylizované koňské hlavičky právě v hrobě č. 47 umožňuje dataci tohoto hrobu do

stupně Ha A (*Plesl 1961*, 30). Další obdobou k fragmentům druhého okřínu z objektu č. 9 je nízký tvar s prstovaným spodkem (*Bouzek – Koutecký 2000*, Pl. 3D:4) z pohřebiště v Děčíně (Malý písek), který je kladen do intervalu L IIB–c (Ha A1– začátek Ha B1). Pro doplnění je možno jmenovat též nižší okřín s oblou výdutí a prstovaným spodkem z hrobu č. 65 v Chodounech (*Jiráň – Trefný v přípravě*).

Z knovízského prostředí severozápadních Čech je částečnou paralelou k okřínu z objektu č. 9 nádoba z jámy č. 51/61 na sídlišti v Radonicích (*Bouzek – Koutecký – Neustupný 1966*, Pl. XXI:1). Tato analogie se shoduje se straškovským exemplářem v celkové profilaci, je však poněkud robustnější. Rovněž prstování je výraznější a ze spodní části přesahuje až zhruba do poloviny vzdálenosti mezi výdutí a okrajem. Jáma č. 51/61 je řazena do rané fáze středního období – K III (*Bouzek – Koutecký – Neustupný 1966*, 26), což odpovídá přelomu stupňů Br D/Ha A 1 podle Reineckeého členění.

Okřínek s vodorovným žlábkováním nad výdutí. Nádobky tohoto typu byly zastoupeny ve dvou exemplářích v objektu č. 4 (*obr. 19:2–3*). V objektu č. 9 se nacházely dva zlomky patrně z jednoho okřínu a dva drobné zlomky náležící zřejmě dalšímu exempláři (*obr. 22:12–14*). Ve všech případech jde o typy obdobné profilace, které se kromě některých technologických detailů mírně odlišují pouze počtem vodorovných žlábků, nacházejících se těsně nad výdutí. Zajímavým tvarem je však jeden okřínek z objektu č. 4 (*obr. 19:2*). Ke skupině fragmentů této nádoby lze na základě zcela shodných technologických vlastností přiřadit i větší část odlomené a zespona výrazně vyklenuté nožky, která je po svém obvodu zdobena svazky mělkých svislých žlábků. Náleží-li tato nožka k uvedeným fragmentům, pak jde o exemplář okřínu na kónické nožce s vodorovnými žlábkami nad výdutí, který má analogii v obdobné nádobce z hrobu 6 ze Střekova II (*Plesl 1961*, tab. XXXII:5), datovaném do fáze L IIa (Br D). Ve východočeské oblasti je analogií k tomuto nálezu okřínek na nožce z hrobu č. 58 na pohřebišti v Ostroměři (*Vokolek 1999*, 86, tab. 33:58–2), který je datován do mladší fáze středního stupně východočeské lužické kultury (II b), což odpovídá stupni Ha A.

Okříny menších tvarů jsou v rámci oblasti rozšíření severozápadočeské lužické kultury doloženy na několika lokalitách. Analogické nálezy jsou známy např. z Neštěmic a Střekova I (*Bouzek – Koutecký 2000*, Pl. 29:15; 32:49; 33:82; 41:46), avšak zde se nacházejí mezi materiálem jen velmi obecně datovaným do rozmezí L IIa–L IIIa (Br D–Ha B1), resp. L I–L IIIb (Br C2/D–Ha B3). V přesněji datovaných kontextech jsou pak známy z hrobu 44 na pohřebišti Střekov II nebo z Roudnice n. L. (*Plesl 1961*, tab. XL:8; *týž 1961*, 128; *Bouzek – Koutecký 2000*, Pl. 77D:1; *týž 2000*, Pl. 188A:2). Hrob 44 ve Střekově II obsahuje nálezy datované do fáze L IIB (Ha A), nálezy z Roudnice n. L. jsou kladeny do rozmezí L IIB(c) což odpovídá stupni Ha A až počátku Ha B1. V mladším kontextu se okřínek se třemi vodorovnými žlábkami nad výdutí na pohřebišti Střekov II objevuje ještě v hrobě č. 52 (*Plesl 1961*, tab. XXXIX:3), který je datován do fáze L IIC, korespondující se závěrem stupně Ha A až počátkem Ha B1.

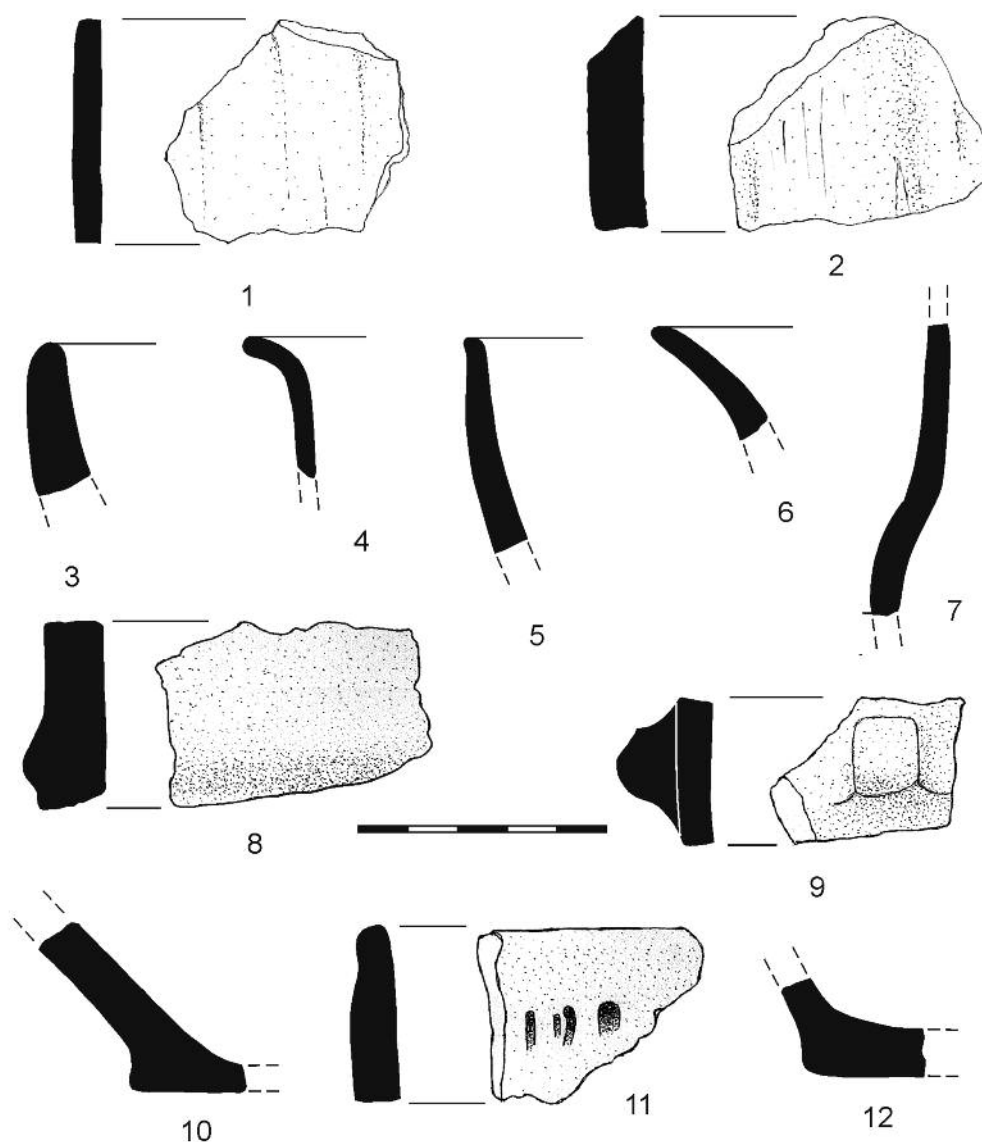
Jako analogické exempláře ze středních Čech můžeme uvést okříny z Prahy-Bubenče nebo z Letů, hrobu B IV (*Hrala 1973*, 62, tab. XVI:4; IV:6). Zatímco nádoba z Prahy-Bubenče je řazena do stupně Br D nebo nejpozději do začátku následujícího stupně Ha A, druhý exemplář náleží již plně stupni Ha A (*Hrala 1973*, 62).

Ve východočeské oblasti nalézáme určité analogie k těmto okřínům v hrobě č. 1a na pohřebišti v Chrudimi (*Vokolek 1985*, 258, *obr. 4:10–12*). Tyto okříny se však vyznačují ještě další doplňkovou výzdobou v podobě šrafovaných trojúhelníků, které však na horizontální vodorovné linie nenavazují po celém obvodu. Poněvadž jsou všechny okříny ze Straškova dochovány pouze ve fragmentech, nelze obdobné doplnění jejich výzdoby vyloučit i u nich, ačkoli tento prvek by měl být v širší středočeské oblasti ojedinělý (srov. *Hrala 1973*, 63). Hrob č. 1a v Chrudimi náleží ke zdejším nejmladším hrobům, které jsou řazeny do mladší fáze středního stupně východočeské lužické kultury (*Vokolek 1985*, 258–259). Do stejné fáze lze zařadit rovněž okříny se žlábkami nad výdutí z hrobů č. 23A, 54 nebo 70 na pohřebišti v Ostroměři (*Vokolek 1999*, tab. 12:23A–4; 30:54–2,3; 37: 4–5).

Mísa s ouškem a kónickými stěnami. Tyto typy se na pohřebišti objevily v počtu dvou kusů v objektu č. 27 (*obr. 26:1–2*). Oba mají pod okrajem ouško a liší se pouze svou profilací. Zatímco jeden exemplář má rovné stěny, stěny druhé nádoby jsou ve své horní části kalichovitě rozevřeny.

Z prostředí vyspělé mohylové kultury středních Čech lze uvést zajímavou analogii v podobě dvou obdobných nádob, které jsou součástí keramického depotu z Poděbrad (*Plesl 1965*, *obr. 8:1–2*).

Obdobné tvary se vyskytují rovněž v keramickém depotu mladšího mohylového stupně, nalezeném ve stavbu narušené jámě v Horních Počaplech, okr. Mělník (*Bouzek – Sklenář 1987*, 32, *obr. 7:4*, 5, 8). Zde jsou datovány, stejně jako celý depot, do fáze Br C2.

Obr. 24. Straškov. Nálezy z obj. č. 25; 1–12 keramika

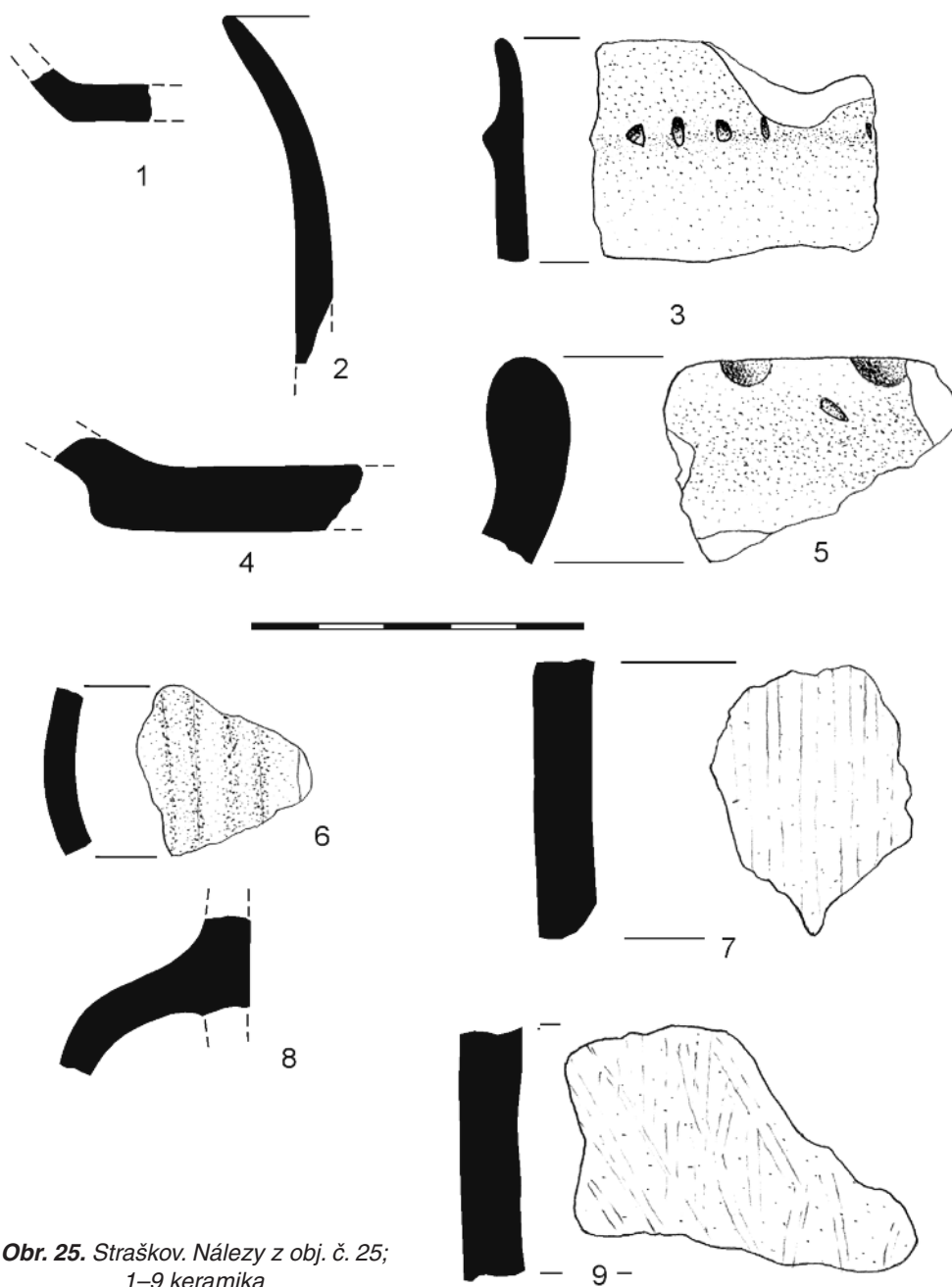
V Chodounech se objevují varianty s kónickými rovnými stěnami, označované jako kónické mísy, v hrobech č. 39 a 49, avšak ouško je u nich umístěno poněkud výše a navazuje přímo na okraj. Mísy kónického profilu, u nichž není zcela jisté, zda měly ouško či nikoli, byly dále nalezeny v hrobech č. 65 a 75 (*Jiráň – Trefný v přípravě*).

V obou exemplářích, reprezentujících v rámci straškovského pohřebiště ojedinělou situaci výskytu téměř celých nádob, však nelze spatřovat spolehlivější a chronologicky citlivější typy a jde spíše o průběžné nevýrazné exempláře (*Bouzek – Sklenář 1987, 32*). To dokládá i přítomnost jednoho z těchto tvarů ve výše uvedených hrobech v Chodounech, kde se vyskytují v chronologicky mladším kontextu.

Džbán se svíse žlábkovaným tělem. Tento typ, nalezený v objektu č. 27, představuje opět vzácný případ dochování téměř celé nádoby. Lze ho celkem spolehlivě zařadit do střední doby bronzové (*obr. 26:3*).

Tvarově téměř shodný exemplář byl nalezen v narušené jámě v Horních Počaplech (*Bouzek – Sklenář 1987, 32, obr. 3:4*), která obsahovala zároveň několik dalších nádob, zejména esovitých mís s charakteristickou žlábkovanou výzdobou (*Bouzek – Sklenář 1987, obr. 5:3, 8*). Jak již bylo uvedeno výše, celý soubor, a tedy i zmíněná analogie ke džbánu z objektu č. 27 ve Straškově, je celkem spolehlivě datován do mladomohylového stupně Br C 2.

Dalším rámcově odpovídajícím exemplářem, tentokrát z jižních Čech, je nález ze sídliště střední doby bronzové v Radčicích–Vodňanech (*Chvojka – Michálek 2004, tab. 35:21*). Jeho výzdoba je tvořena měl-

Obr. 25. Straškov. Nálezy z obj. č. 25;
1–9 keramika

kými svislými žlábký, téměř již setřelými. Straškovská nádoba má však o něco níže posazenou výduť a vyšší rozevřenější okraj. Ucho je u jihočeského exempláře odlomeno, dle dochovaného náběhu však mohlo mít obdobnou profilaci jako u straškovského kusu.

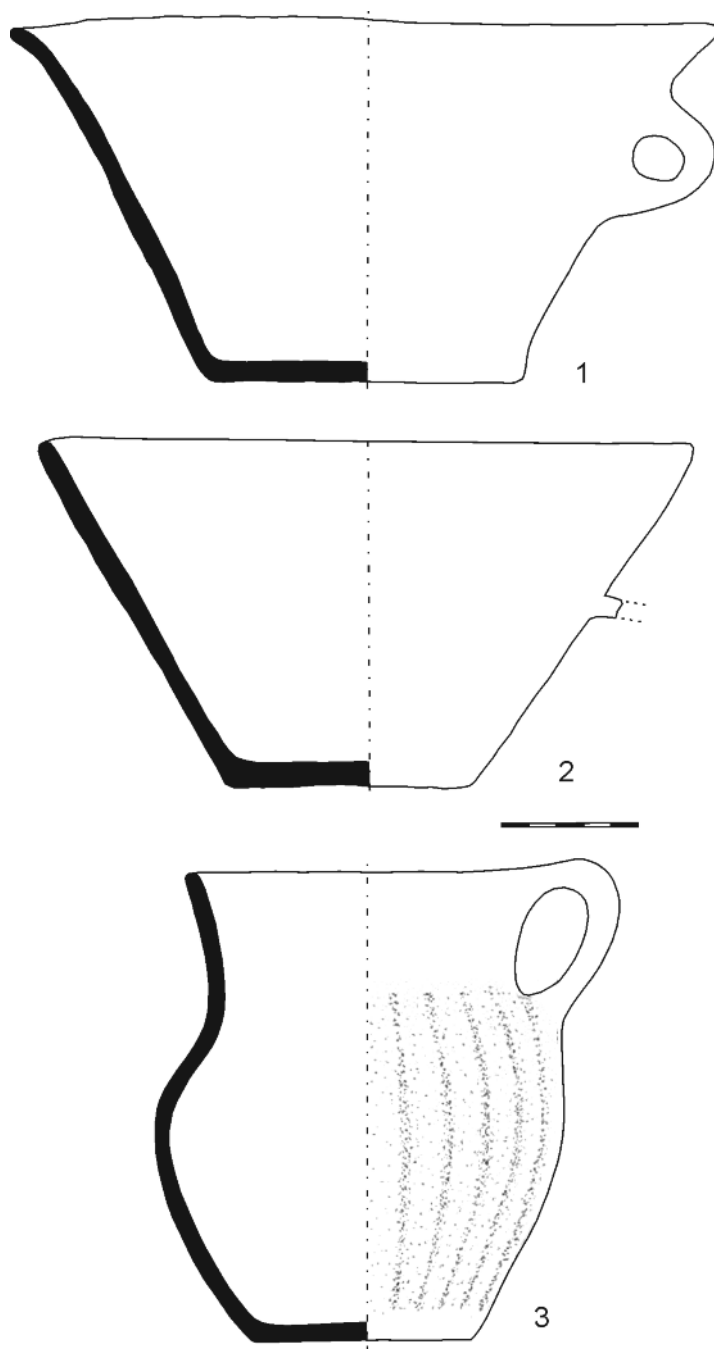
Soudkovitá nádoba. Větší část ve zlomcích dochované soudkovité nádoby s ostřeji profilovaným dnem a kolmo vytaženým okrajem pochází z objektu č. 4 (obr. 20:4). Nejedná se o typologicky výrazný exemplář, naopak jde zřejmě o jednu z mnoha variant menších soudkovitých nebo hrncovitých nádob, jejichž význam je pro chronologii zanedbatelný.

Ostatní. Některé exempláře se dochovaly ve velmi fragmentárním stavu a jejich typologické určení je do určité míry hypotetické. To je případ deseti zlomků patrně z rozevřené mísy s esovitě profilovaným okrajem z objektu č. 4, s velmi otřelou vnitřní výzdobou tvořenou žlábký (obr. 20:1–2). Ke zlomkům z této mísy náleží nejspíše i další fragment se stejnými technologickými vlastnostmi, představující zřejmě vzhůru vyklenuté dno (obr. 20:3).

Dalšími identifikovanými typy, pocházejícími z objektu č. 9, je část polokulovité misky dochované ve střepech a zlomky z velké zásobnice sídlištního charakteru s vyhnutým okrajem, plastikou lištou v podhrdlí tvořenou důlky a prstovaným povrchem (obr. 21:7–10). V případě této zásobnice jde o vejčitý tvar s lištou tvořenou zmíněnými důlky, jejíž umístění může kolísat, případně může být kombinována se svislými spojkami.

Ve středních Čechách je obdobou k této nádobě vejčitá zásobnice z jámy v Praze-Bubenči (Hrala 1973, tab. XVI:1), datovaná nejpozději na počátek stupně Ha A. V severozápadních Čechách se objevuje mnoho variant zásobních nádob se svisle prstovaným spodkem a vodorovně prstovaným hrdlem (Bouzek – Koutecký – Neustupný 1966, Pl. IX: 9/58-1; XIII:6/61-8; XXVIII:78/62-10-11; XL:3). Uvedené rámcové analogie se objevují ve fázích K III–IV, což odpovídá intervalu vymezenému zhruba koncem stupně Br D až stupněm Ha A. Jako srovnatelný materiál z jihu je možné uvést např. fragmenty zásobnic s obdobnými výzdobnými prvky z knovízské chaty v Modlešovicích (Bouzek 1963, tab. I:5–9), řazené do stupně Br D. Je však nutno zdůraznit, že některé charakteristické prvky vejčitých zásobnic, jako např. svislé prstování nebo horizontální řubkovaná lišta, se objevují rovněž ve starším mohylovém období nebo i dříve. Jejich chronologické zařazení je tedy nutno posuzovat v kontextu s ostatním materiálem.

Zajímavým nálezem, taktéž z objektu č. 9, je větší zlomek keramické pokličky (obr. 22:15).

Obr. 26. Straškov. Nálezy z obj. č. 27; 1–3 keramika

DATOVÁNÍ HROBŮ

Z hlediska celkové chronologie pohřebiště je možné za nejstarší hrob považovat objekt č. 27 (srv. tab. 1). Na základě srovnání jeho nejvýraznější nádoby, a sice žlábkovaného džbánu, zejména s inventářem keramického depotu z Horních Počapel, lze tento hrob bezpečně zařadit do střední doby bronzové, konkrétně do mladomohylového stupně Br C2.

V objektu č. 4 je jednou z výrazných nádob amfora s mírně kónickým válcovým hrdlem. Její profilace by odpovídala zařazení do stupně Br D. Hrob však zároveň obsahoval okřín s ostrou výduť a s vodorovnými žlábků, který je tvarem s delším trváním. J. Hrala (1973, 62) zdůraznil, že výzdoba v podobě horizontálních žlábků se v knovízské oblasti objevuje dříve než v oblasti lužické. Poněvadž se však lokalita

Straškov nalézá v hraniční zóně obou kulturních okruhů, nelze se zřejmě přiklonit ke specifické dataci, typické pro jeden z nich. V dané situaci lze snad tento celek zařadit do stupně Br D s eventuálním přesahem do následující fáze. V objektech č. 9 a 17 je nejvýraznějším tvarem tuhovaný okřín s ostrou výdutí a spodkem zdobeným vrypy. V objektu č. 9 byl však nalezen rovněž okřín s oblou výdutí, která je typologicky mladším prvkem. Tento objekt lze snad tedy zařadit do období, vymezeného fázemi Br D–Ha A1,⁴ přičemž stejnou dataci lze předpokládat u objektu č. 17. Objekt č. 25 s kostrovým pohřbem obsahoval bronzový lunicovitý prolamovaný závěsek, na základě kterého jej snad můžeme zařadit na sklonek střední doby bronzové, s možným přesahem do následující periody, čemuž neodporuje ani nalezená keramika.⁵

Ostatní hrobové celky neobsahovaly vhodný datovací materiál využitelný pro spolehlivý chronologický rozbor (srv. *tab. 1*). Jejich zařazení do střední či mladší doby bronzové je tedy pouze hypotetické a lze o něm uvažovat pouze na základě některých analogických konstrukčních prvků. Orientace pohřební komory objektu č. 24 (JV–SZ) byla obdobná jako u č. 25 či mladomohylového objektu č. 27, stejně jako kostrový ritus. Obojí nám umožňuje uvažovat o zařazení tohoto hrobu do stejného časového horizontu, tedy do mladší fáze střední až počátku mladší doby bronzové. Zcela vyloučit však nelze ani jiné chronologické zařazení, i když v tomto případě se jeví jako vcelku nepravděpodobné. Na základě existence kruhového žlabu lze snad hypoteticky zvažovat obdobnou dataci i pro objekt č. 23, u kterého se hrobová komora buďto nedochovala, nebo zde žádná komora původně ani nebyla. Objekt č. 6, tvořený rovněž pouze kruhovým žlabem, avšak výrazně menšího průměru a bez přerušení, a křulovými jamkami, není možné chronologicky spolehlivěji zařadit. U pazourkové čepele nalezené v tomto objektu navíc nelze vyloučit sekundární uložení. Objekt č. 8 s kruhovým žlabem a jámou obdobné konstrukce jako u mladobronzových objektů č. 4 nebo 17 se nacházel v těsné blízkosti objektu č. 9, který řadíme do rozmezí Br D–Ha A1. Není vyloučené, že mohl s objektem č. 9 souviset rovněž funkčně a tedy i časově.

Objekty č. 1, 2 a 5 nelze z důvodů absence archeologického materiálu spolehlivě datovat. O čistě hypotetické souvislosti se střední, resp. počátkem mladší doby bronzové lze uvažovat pouze na základě některých shodných formálních znaků, jako např. existence kamenného závalu (obdobně jako u obj. č. 27, 25 a 24) nebo obdobné orientace osy hrobové jámy u objektů č. 1 a 2. Objekt č. 5 se však orientací hrobové jámy již zcela odlišuje. Možnému zařazení objektů č. 1 a 2 do výše uvedeného období by rovněž odpovídaly zjištěné pozůstatky kostrových pohřbů, avšak ani zde není možné toto zařazení považovat za zcela spolehlivé.

Při pokusu o chronologické určení všech nálezových celků, pojednávaných v tomto příspěvku, je nutno vzít rovněž v potaz evidentní novodobé zásahy v řadě z nich, které mohou mít rušivý vliv na celkové závěry.

HROBY Z HLEDISKA KONSTRUKCE HROBOVÉ JÁMY

Hroby straškovské nekropole je možno z konstrukčního hlediska rozčlenit do několika skupin, přičemž jednotlivé charakteristické prvky se mohou v těchto skupinách vzájemně kombinovat. Zjednodušeně lze říci, že mladomohylový objekt č. 27 a hroby, u kterých zvažujeme hypotetické zařazení do střední, resp. počátku mladší doby bronzové (obj. č. 1, 2, 24, 25), se s výjimkou objektu č. 23 vyznačují kamennými konstrukčními prvky (použit většinou čedič). Hroby, které můžeme spolehlivěji zařadit (obj. č. 4, 9, 17) nebo u nichž předpokládáme zařazení (obj. č. 8) do mladší doby bronzové, tyto kamenné prvky postrádají. Křulové jámy na dně hrobové komory jsou znakem, který se objevuje, i když v nepoměru, jak u hrobů první skupiny (obj. č. 24), tak také u hrobů skupiny druhé (obj. č. 4, 8, 17). Co se týče polohy jednotlivých hrobů ve vztahu ke zkoumané ploše, lze říci, že hroby druhé skupiny („mladobronzové“) se koncentrují zhruba v její střední části. Část hrobů první skupiny se soustřeďuje v severní části (objekty s kruhovým žlabem), zatímco zbytek je rozprostřen bez náznaků kumulace po celé ploše.

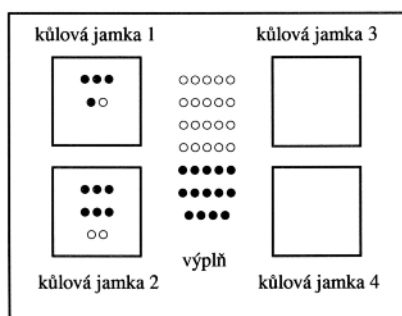
⁴ Některé drobné zlomky v obj. č. 9 (*obr. 22:8, 18, 20*), u nichž nelze vyloučit pozdější datování, mohou být mladšími intruzemi.

⁵ Za starší intruzi je možné bezpochyby považovat zlomky kultury řivnáčské v obou žlabech (např. *obr. 23:11; 24:7, 11; 25:2–3, 7–8*), které s největší pravděpodobností souvisejí se sídlištěm zastoupeným nedalekým obj. č. 34. Zlomky s jistou opatrností taxované jako únětické, případně pocházející již ze střední doby bronzové (*obr. 23:5–6; 24:4*, nevyobrazené prstované střepy z hrobové jámy – viz č. 4 příslušné pasáže popisu), v tomto případě i z výplně hrobové jámy, mohou představovat jak stopu po starší aktivitě, tak odrážet činnosti časově korespondující s konstrukcí a užíváním popisovaného objektu.

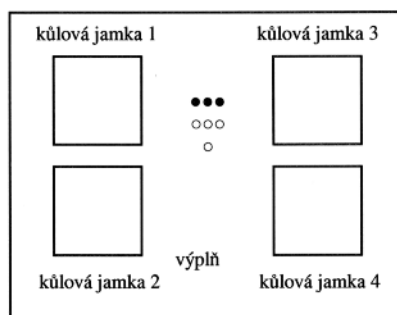
Tab. 1. Straškov. Základní přehled o typu, nálezech, vztazích a datování všech objektů zachycených výzkumem na nalezišti. Objekty (a pseudoobjekty) s číslem vyšším než 34 nejsou uvedeny, byly bez nálezů. Použité zkratky archeologických kultur a období viz Kuna – Křiváňková 2006

Číslo objektu	Typ objektu	Nálezy	Datování nálezů	Superpozice	Narušení	Datace objektu
01	hrob kostrový	ko.lid., Fe	novove?	-	ano?	?
02	hrob kostrový	ko.lid., kam	-	-	ano?	?
03	jáma	ker	pravek	-	ano	?
04	hrob žárový	ker, ko.lid., cihla frg., drtidlo frg.	br.sd, nov	-	?	br.d
05	hrob	-	-	-	?	?
06	žlab kruhový	Šl	ne-en	-	?	eneoli a mladší
07	jáma	ker, ko.lid., drtidlo frg.	pravek	-	?	?
08	hrob žárový	ker, ko.lid., Fe	pravek, br.sd?	-	ano	br.sd? a mladší
08	žlab kruhový	-	-	-	ne	br.sd? a mladší
09	hrob?	ker, ko	pravek, br.sd, novove	-	ano	br.d-br.ha
10	jáma	-	-	-	?	?
11	jáma	-	-	-	?	?
12	zrušeno	-	-	-	-	-
13	jáma	-	-	-	?	?
14	zrušeno	-	-	-	-	-
15	jáma	-	-	-	?	?
16	zrušeno	-	-	-	-	-
17	hrob žárový	ker, ko.lid	pravek, br.sd?, novove	-	ano	br.d-br.ha
18	jáma	-	-	-	?	?
19	zrušeno	-	-	-	-	-
20	jáma	ko	-	-	?	?
21	jáma	-	-	-	?	?
22	jáma	-	-	-	?	?
23	žlab kruhový	ker	pravek	-	ne	br.sd-br.ml?
24	hrob kostrový	ko.lid.	-	-	ano?	br.sd-br.ml?
24	žlab kruhový	ker	pravek	-	ne	br.sd-br.ml?
25	hrob kostrový	bronz, ker, kameny, dřevo	pravek, bronz, br.sd	-	ano	br.sd-br.ml?
25	žlab kruhový vnější	ker, ko	en.riv, br.une?, br.sd?	porušen vnitř. žlabem obj. 25	ne	br.sd-br.ml?
25	žlabek kruhový vnitřní	ker	pravek, en.riv?	porušuje vnější žlab obj. 25	ne	mladší než br.sd-br.ml?
26	hrob kostrový	ker, ko.lid.	en.nal	-	ne	en.nal
27	hrob kostrový	ker, ko.lid.	br.sd	-	ne	br.c
28	jáma	ker	pravek	-	?	?
29	jáma	ker	pravek	-	?	?
30	jáma	-	-	-	?	?
30	jáma	ker, Šl, ko.lid., uhlíky, kámen	ne-en, en.riv?, bronz?, halista?	-	?	novove?
31	jáma	-	-	-	?	?
32	jáma	ker, uhlíky	br.sd?, br.sti	-	?	br.sti
33	jáma	-	-	-	?	?
34	jáma	ker	en.riv	-	ne	en.riv

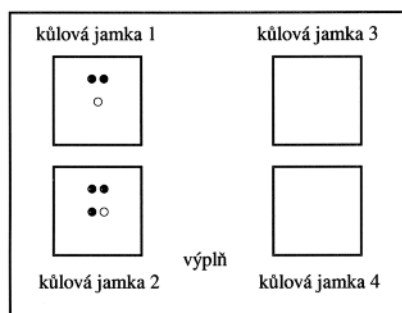
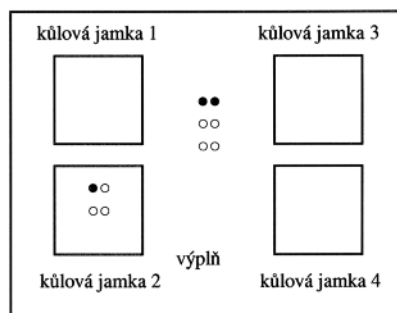
Nádoba č. 1 – amfora s kónickým hrdlem

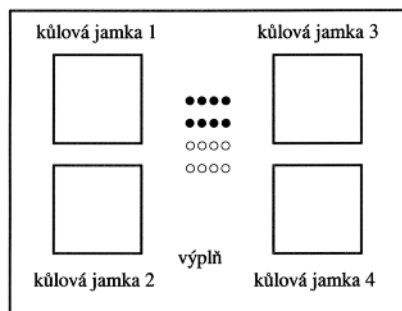
Nádoba č. 2 - okřínek

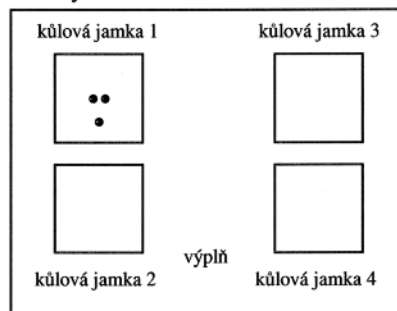
Nádoba č. 3 – okřínek

Nádoba č. 4
– mísa s esovitě profilovaným okrajem

Nádoba č. 5 – soudkovitá nádoba

Zlomky č. 6

Obr. 27. Straškov. Objekt č. 4, prostorová distribuce keramických zlomků, ● jeden zloмок náležící k nádobě, ○ jeden zloмок pravděpodobně náležící k nádobě

Konstrukčně nejprostší hroby jsou reprezentovány objekty č. 4, 9 a 17. U objektu č. 9 jde o prostou podélnou jámu, u objektů č. 4 a 17 o jámu pravidelnějšího obdélného tvaru se čtyřmi kúlovými jamkami, situovanými poblíž rohů. Tyto jamky mohly souviset s vnitřní výdřevou hrobové jámy, stejně jako s potenciální nadzemní konstrukcí, označující hrob na povrchu. Z půdorysného hlediska je velmi zajímavá situace objektů č. 8 a 9, které se nacházejí v těsné blízkosti. Objekt č. 9 představuje prostou jámu, kdežto objekt č. 8 sestává z jámy s kúlovými jamkami v rozích a kruhového žlabu. Z tohoto hlediska tedy mezi nimi panuje značná disproporce. Obdobně protichůdný je i charakter hrobových přídavek, avšak v opačném smyslu. Zatímco objekt č. 8 obsahuje jen minimum keramiky reprezentované nevýraznými zlomky, objekt č. 9 náleží z hlediska inventáře k nejbohatším na lokalitě. V souvislosti s touto nerovností a s uvážením prostorové souvislosti obou objektů se nabízí otázka, zda by oba objekty nemohly souviset těž funkčně, přičemž objekt č. 8 s kruhovým žlabem by představoval vlastní hrob a objekt č. 9 jámu určenou k uložení pozůstatků pohřebního obřadu. Proti této úvaze zdánlivě stojí fakt, že oba objekty obsahovaly spálené kůstky, avšak tato skutečnost zmíněnou variantu zcela nevylučuje. Při těchto úvahách je však nutno opět připomenout eventualitu recentního narušení, které samozřejmě mohlo značně zkusit původní nálezo-

vou situaci. Tuto skutečnost je třeba mít na paměti i při úvahách o podobě pohřebního obřadu, na níž lze v některých případech mj. usuzovat z prostorové distribuce keramických zlomků v hrobové jámě. Pokud bychom uvažovali o autentické nálezové situaci, např. v případě objektu č. 4, pak by zjištěná skutečnost poskytovala zajímavý obraz tohoto jevu. Danou situaci zachycuje *obr. 27*, dle kterého je možno učinit si představu o rozmístění zlomků náležíčích vždy k jedné nádobě v různých částech hrobové jámy, resp. v různých kúlových jamkách v jejím dně. Zajímavým je v tomto ohledu fakt, že obdobnou situaci bylo možno pozorovat i v hrobě č. 44 a snad též č. 77 na lužickém pohřebišti v nedalekých Chodounech (*Jiráň – Trefný v přípravě*).

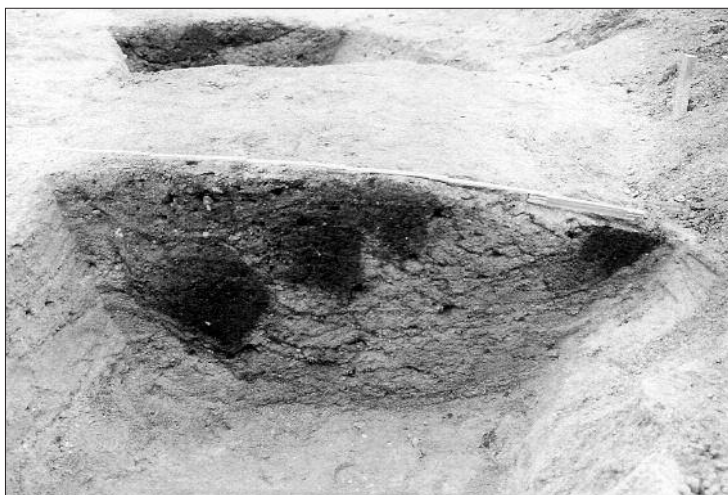
Další skupina je tvořena hroby, které byly opatřeny kamenným závalem a někdy též vydlážděným dnem. Zával se dochoval v různém stavu, někdy jako kompaktní výplň hrobové jámy, někdy se z něj zachovaly jen skrovné zbytky. Do této skupiny je možno zařadit objekty č. 1, 2, 5, 24, 25 a 27. V rámci této skupiny byly kúlové jamky v rozích jámy zjištěny jen u objektu č. 24. Z hlediska volby kamene je též zajímavý objekt č. 2, kde bylo dláždění dna provedeno opukovými deskami a pro vlastní zával byl použit čedič. Co se týče použití kamene při úpravě hrobové komory, je možno situaci na lokalitě porovnat s hroby v Chodounech (*Jiráň – Trefný v přípravě*). Přestože doklady o použití kamene byly zjištěny u mnoha chodounských hrobů, jednalo se převážně o rozměrově nevýrazné hroby s minimem dochovaných kamenů. To však nelze říci o zdejších velkých komorových hrobech. V případě hrobů č. 3, 7, 49 a 77 se dochovaly kamenné závaly nebo jejich relikty, které obdobně jako v případě straškovských objektů uzavíraly tyto hroby shora. Rozdíl se však jeví v konstrukci stěn. Zatímco u straškovských hrobů není dokladu o tom, že by byl kámen použit i pro obložení stěn hrobové jámy, v Chodounech je tento prvek bezpečně doložen u hrobu č. 7, 77 a snad také 49. Hrob č. 77 měl dokonce obdobně dlážděné dno hrobové komory jako straškovský objekt č. 2.

Poslední skupinou jsou hroby, jejichž jámy jsou uvnitř kruhových příkopů. Do této skupiny náleží objekty č. 8, 24 a 25. Tuto kategorii lze ještě dále rozčlenit podle přítomnosti kamenného závalu. V objektu č. 8 byl zjištěn pouze skrovný počet kamenů, který nese svědčí o původní existenci kamenného příkrovu. Objekty č. 24 a 25 byly kamenným závalem opatřeny, byť se v nich dochoval v odlišné podobě.⁶ Je otázkou, zda můžeme k této skupině přiřadit ještě objekty č. 6 a 23, u kterých nebyla zjištěna žádná hrobová jáma a jsou tvořeny pouze kruhovými žlaby, uvnitř kterých se nalézají kúlové jamky (ty s nimi však nemusí chronologicky ani funkčně souviset). Je samozřejmě možné, že pozůstatky hrobové jámy mohly být zničeny orbou, avšak v úvahu lze vzít též vysvětlení v podobě kenotafických hrobů. Analogií budiž hrob č. 50 v Chodounech (*Jiráň – Trefný v přípravě*), který sestával ze skříňky tvořené kamennými destičkami, avšak bez jediné spálené kůstky a bez jakýchkoli milodarů. Vyloučit však nejde ani možnost, že se v případě objektů č. 6 a 23 o hroby nejedná.

U objektů této skupiny je možné dále rozlišit dva typy, a sice menší uzavřené a větší, se vchodem zhruba na VJV. Menší (obj. č. 6 a 8) mají průměr 4–5 m a žlab je nepřerušovaný. Druhý typ (obj. č. 23, 24 a 25) je konstrukčně komplikovanější. Kruhové žlaby mají průměr 12–19 m a jsou vždy zhruba na VJV přerušeny vchodem.⁷ Uvnitř byly ve dvou případech (obj. č. 24 a 25) nalezeny kostrové hroby s kamenným závalem, orientované ve směru JV–SZ. Zásypy žlabů u dvou menších kruhů (obj. č. 6 a 8) nepřinesly nikterak zajímavá data, nebudou na tomto místě tedy podrobněji popisovány, pozornost si ovšem zaslouží kruhové žlaby objektu č. 25. Jak již bylo uvedeno výše, zmíněný objekt sestával z excentricky umístěného kostrového hrobu s kamenným závalem a dvou vzájemně se protínajících žlabů. Pozorováním v terénu bylo zjištěno, že menší a mělčí vnitřní žlábek, původně pravděpodobně nepřerušovaný, zřetelně porušoval vnější mohutný žlab se zachovaným vchodem ve VJV části (další „přerušování“ zhruba na SV je způsobeno příliš hlubokou skrývkou nadloží, původně zde žlab jistě byl vyhlouben). Menší vnitřní žlábek je tedy jednoznačně mladší než vnější žlab s vchodem. Toto pozorování je důležité pro představu o původním vzhledu celé situace. Pokud by totiž byl celý prostor se starší situací překryt násypem – mohylo, byl by mladší žlábek jistě zahlouben jen do pláště eventuální mohyly. Pak by se ovšem nemohl zachovat, jelikož by byl celý násyp i s ním odstraněn erozí nebo orbou. Je tedy pravděpodobné, že kruhové žlabovité útvary s vchody na VJV nebyly původně celistvě překryty násypem. Tím by se vysvětlila i přítomnost vchodů do areálů, které by při celistvém zasypání postrádaly smysl. Vnější obvodový žlab byl patrně vyhlouben jako základ

⁶ Pozůstatkem po eventuální výdřevě hrobové komory objektu č. 25 mohou být zbytky dubového dřeva, zjištěného při proplavování části výplně hrobu (*Novák 2008*).

⁷ Obj. 25 má nezvyklý elipsovité tvar o průměru 15×19 m.

Obr. 28. Straškov. Fotografie jednoho z příčných řezů (CH–CH') vnějšího žlabu obj. č. 25 (foto M. Dobeš)

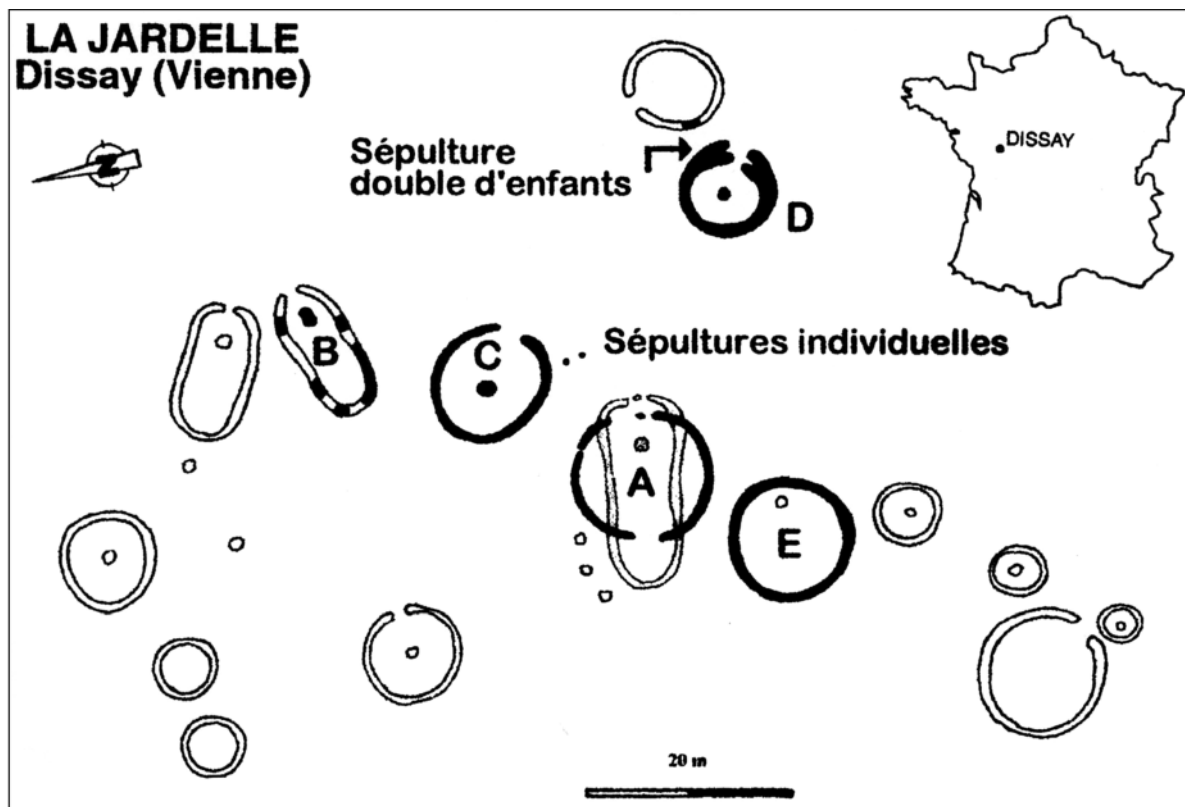
pro palisádu, zachovanou ve formě sytých černých zbytků po vyhnilých kůlech, jak bylo terénním výzkumem několikrát prokázáno na jeho řezech (obr. 28). Původně tedy starší situace pravděpodobně vypadala tak, že kruhový palisádový areál s hrobkou umístěnou zhruba uprostřed, překrytou kamenným rovem, byl z VJV záměrně přerušovaný vchodem, který musel nutně souviset s přístupem k hrobce. Celý útvar byl poté v mladší době znovu nejspíše využit jako pohřební místo a opatřen v menším rozsahu dalším žlábkem, tentokrát nepřerušným.

Ve vztahu k existenci nebo neexistenci mohyl nad hroby obkrouženými žlaby jsme se již zmínili o některých konstrukčních prvcích, které by v případě mohylových násypů postrádaly smysl. K těmto prvkům lze hypoteticky připočítat též kúlové jamky uvnitř plochy vymezené kruhovými žlaby. U objektů 6, 8 a 25 jde o zanedbatelný počet, avšak u objektů 23 a 24 jde o výrazné kumulace. Pokud by tyto jamky souvisely s potenciální nadzemní zástavbou v rámci kruhových areálů, pak by se existence mohylových násypů jevila jako velmi nepravděpodobná. Vyloučit ovšem nelze menší kruhové rovny, které mohly být situovány přímo nad vlastním hrobem a pokrývat pouze jeho plochu. Hroby této skupiny mohly tedy být, jak bylo zmíněno výše, původně opatřeny palisádou, která mohla mít více funkcí. Mohlo jít o funkci ryze praktickou, kdy mohla zadržovat rozplavování mohylového násypu nad hrobem, ovšem pouze v případě jednalo-li se skutečně o mohyly. Dále je možné uvažovat o jakémsi posvátném okrsku nebo o funkci společensko-hierarchické, kdy úpravy mohly souviset s hroby významnějších jedinců. Vyloučit samozřejmě nelze ani kombinaci výše uvedeného.

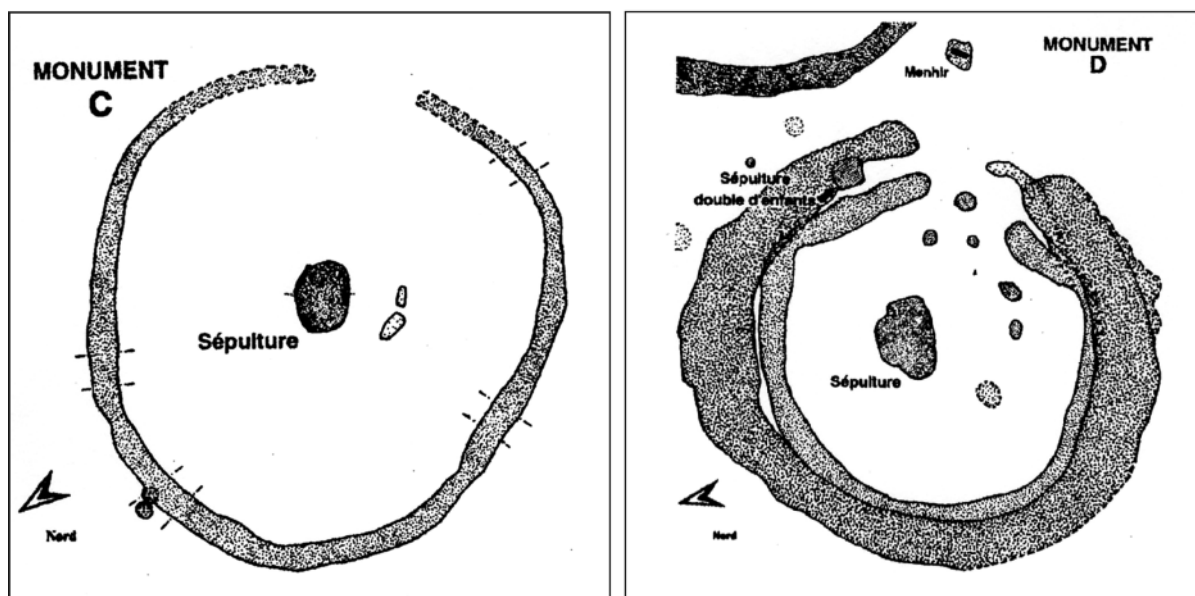
Hroby obkroužené žlaby nebo samostatné kruhové žlaby nejsou na území Podřipska výjimkou. Jako příklad těchto typů lze uvést analogie např. z Černoučku, Ctiněvsí, Hrdel nebo Cítova.⁸ V prvním případě šlo o kruhový objekt s hrobem uprostřed a o prostý kruhový útvar, nacházející se v blízkosti známého čtvercového časně laténského pohřebního areálu (Gojda 1997, 66; Brnič – Sankot 2005, 31–70). Obdobný objekt ve Ctiněvsí se nalézá na ploše pravěkého sídliště, situovaného na mírné ostrožně v centru obce, která je bohužel předmětem neodborné pozornosti již od 18. století.⁹ Analogii ke straškovskému pohřebišti je též situace zjištěná v Hrdlech (Gojda 2000, 133). Na ploše polykulturní lokality se zde nachází několik kruhů, někdy s jedním či více objekty uprostřed, možná alespoň v některých případech s hroby. Zajímavou paralelou ke straškovskému objektu č. 25 je jeden ze zdejších útvarů, nacházejících se zhruba uprostřed sledované polohy. Jeho kruhové ohrazení je v jednom místě přerušeno, jde zřejmě o vchod do areálu. Rovněž pohřeb je situován, obdobně jako u objektu č. 25 ve Straškově, zřetelně mimo střed obkroužené plochy.

⁸ Objekty na katastru Cítova byly objeveny leteckou prospekci M. Gojdy na začátku 90. let 20. stol. (nepublikováno).

⁹ Tento fakt je vcelku alarmující skutečností, zejména uvážíme-li, že občasný monitoring nebo zájem archeologů o tuto lokalitu se jeví být ve značném nepoměru k předpokládanému a též zjištěnému stupni destrukce a narušování, opakovaně zde prováděném amatéry i v současnosti. Narušování lokality je o to více znepokojivé, uvážíme-li, že se zde kromě „běžných“ objektů nachází též zajímavý lineární útvar (Gojda 2007), náležící do skupiny na Podřipsku teprve nedávno objevených pravoúhlých objektů, jejichž funkce zatím byla objasněna právě pouze v případě výše zmíněného ohrazení v Černoučku.

a

b

c

Obr. 29. Objekty s kruhovými žlaby z lokality La Jardelle, Poitou, Francie (podle Pautreau et al. 2004)
– a) celkový pohled, b) detail objektu C, c) detail objektu D

V nepříliš vzdálené oblasti Velvarska se setkáváme s obdobnou situací v Uhách. Při archeologickém výzkumu, ověřujícím situaci zjištěnou leteckou prospekci, zde byly odkryty tři větší objekty tvořené kruhovými žlaby, které byly předběžně zařazeny do starší doby bronzové (*Turek – Sofaer-Derevenski 2000*). Jeden z nich obkružoval zahloubenou hrobovou jámu s kostrovým pohřbem. Ostatní dva neobsahovaly žádné pohřby, dva žárové hroby byly však zjištěny v prostoru mezi nimi. Důležitým prvkem pozorovatelným u všech tří kruhových žlabů je obdobně jako u straškovských objektů jejich přerušeni směrem na východ. Spolu s ostatními parametry se se straškovskými formálně shodují zejména kruhy A a C. Jejich časové ukotvení přiblížila celá sada absolutních přírodovědných dat, přičemž interpretace výsledků není vůbec jednoznačná. Vyřadit nepochybně lze vzorek z příkopu C, který poskytl datum mladopaleolitického stáří (OxA-10138), položka OxA-10139 z příkopu A (tuří zub) by byla vzhledem ke svému středobronzovému stáří přijatelná, může jít ovšem o starší intruzi. Opačnými problémy jsou zatížena čtyři data získaná z centrálně situovaných, potenciálně však druhotných pohřbů v kruhu C (OxA-102321, 10256, 11143–144), která spadají do intervalu od sklonku pozdní doby bronzové po vyznění časné doby laténské (*Turek – Sofaer 2004*, 300–303, tab. 5.2).

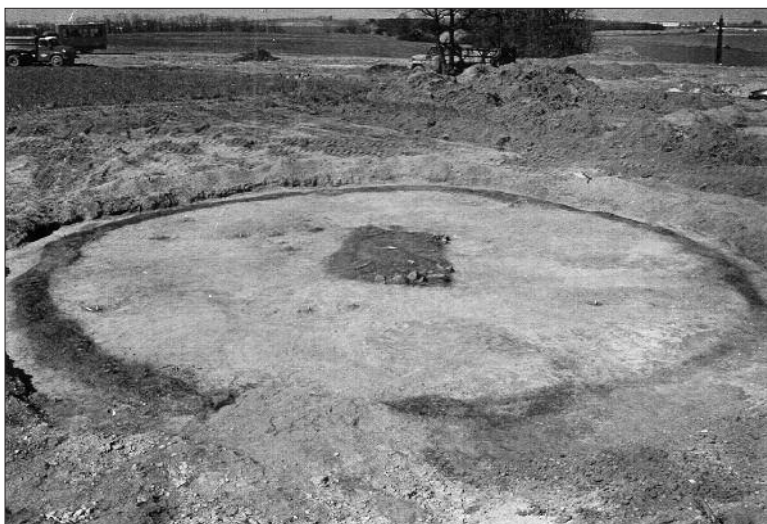
Zajímavou analogií mimo oblast Podřipska je kruhový žlab o průměru 17 m s přerušením o šířce 40 cm, odkrytý při výzkumu knovízského sídliště v Praze-Čakovicích (naposledy *Smejtek 2005*, 542; k historii objevu a interpretacím nálezů viz *Kostka 2008*). Tento žlab je velikostí zhruba srovnatelný s objektem č. 23 na pohřebišti ve Straškově.

Objekty uprostřed kruhových žlabů jsou známy samozřejmě i mimo území Čech. Příklady můžeme najít kupř. na bavorských pohřebištích Wallersdorf a Künzing z období popelnicových polí, resp. doby halštatské (*Rieder 1984*, 28–30, Bl. 1; 2,2). Na území Rakouska je možno jmenovat např. středobronzové mohylové pohřebiště v Gaweinstalu (*Hofer 2006*), jehož některé hroby byly, obdobně jako v případě několika straškovských protějšků, obehnány kruhovými žlaby opět s přerušením směrem na východ, resp. jihovýchod. Tento prvek, který se opakuje na několika z uváděných lokalit, navozuje úvahy o nikoliv náhodné shodě s orientací světových stran (východ slunce) a může souviset s náboženskými představami, spojenými se světem mrtvých.

Významnou lokalitou s výskytem objektů s kruhovými žlaby je pohřebiště z období kultury popelnicových polí v bavorském Ingolstadtu, místní části Zuchering (*Schütz 2006*). Na tomto pohřebišti, datovaném do rozmezí Br D–Ha B3, se kromě diskutovaných úprav hrobů objevily rovněž hroby s ohrazením pravoúhlým (*Schütz 2006*, 29–31). Ohrazení zdejších hrobů jsou vykládána jako prvek, který přisuzuje danému pohřbu specifický charakter spojený s postavením zemřelého. Autor uvažuje o přítomnosti mohylových násypů, které ovšem nemusely pokrývat celou plochu vymezenou žlaby. Hroby s kruhovými žlaby na této lokalitě jsou však žárové, čímž se svým ritem zásadně odlišují od kostrového ritu velkých straškovských objektů č. 24 a 25. Zajímavé je rovněž srovnání velikosti objektů na obou lokalitách. Průměry kruhových žlabů v Ingolstadtu se pohybují poněkud více v rozmezí 5–15 m. Největší rozměr má žlab hrobu č. 505, který dosahoval 30 m. Naopak žlab hrobu č. 509 dosahoval průměru 1,45–1,6 m. Pozoruhodné jsou rovněž záscopy jednotlivých žlabů. Výplň je většinou homogenní a kůly nebo palisádová ohrazení zde tedy nejsou předpokládány. Analogickou situaci ke straškovskému objektu č. 23 nalézáme i na této lokalitě. Objevují se zde dva nápadně velké kruhové žlaby, přičemž jeden z nich měl vchod ve východní části a poblíž něj se nacházely kůlové jamky. Tyto objekty neobsahovaly, stejně jako objekt č. 23 ve Straškově, žádné pohřby a jsou z tohoto důvodu interpretovány jako areály, kde mohl být provozován kult spojený s uctíváním zemřelých, apod. O podobné interpretaci lze uvažovat rovněž v případě jednoho dalšího zdejšího objektu menších rozměrů s vchodem v jižní části a s kůlovými jamkami na vnitřní i vnější ploše. Problémem tohoto posledního objektu je však jeho nejasná datace (*Schütz 2006*, 31).

Interpretaci objektů bez jednoznačně zjištěného pohřbu v Ingolstadtu lze zároveň chápat jako doplnění k interpretaci objektu č. 23 ve Straškově. Pokud bychom se tedy přiklonili k tomuto výkladu, bylo by možné straškovský objekt č. 23 chápat jako funkční svatyni, nacházející se v těsné blízkosti pohřbů významných osob a sloužící k praktikování kultu, který mohl souviset s pohřebními obřady nebo uctíváním zemřelých, apod. S tímto výkladem by korespondovaly rovněž kůlové jamky na vnitřní ploše tohoto objektu, které mohou představovat reliktu nadzemní konstrukce (pokud ovšem vůbec se stavbou souvisí). Je však nutné zdůraznit, že odlišnou interpretaci, např. symbolického pohřbu, nelze rovněž zcela vyloučit.

Jakékoli chronologické vymezení spočívající převážně na analogiích se sousedním prostředím obdobného kulturního rázu však nemusí platit absolutně, byť o vzájemné podobnosti a pravděpodobnosti výše

Obr. 30. Straškov. Objekt č. 24 po začištění (foto M. Dobeš)

uvedených soudů nemůže být v zásadě pochyb. Příkladem nechť nám jsou objekty z lokality La Jardelle (*Pautreau et al. 2004*) v kraji Poitou (*obr. 29*). Zde byly na dlouhodobě užívané nekropoli, s počátky pohřbívání v podobě mohyl typu Passy z poloviny 5. tisíciletí př. Kr., dokumentovány a ve dvou případech i archeologicky zkoumány objekty, které bychom bez znalosti souvislostí jistě bez větších výhrad uvedli jako analogie k diskutovaným kruhovým žlabům. Jsou obdobného vzhledu a průměru (zhruba 20 m), v některých případech i podobné orientace přerušení/vchodu. Podle radiouhlíkových dat z hrobů v jejich středu (které by mohly být teoreticky pouze mladší než obvodové žlaby, jelikož si lze obtížně představit vzhledem k pravidelnosti jejich centrálního umístění situaci opačnou) však spadají do 4. tisíciletí př. Kr., na úroveň sklonku našeho raného eneolitu až počátku eneolitu středního. Tato situace by měla být přinejmenším varováním pro příští výzkum, který by neměl v případě evidence dalších obdobných objektů v českém prostředí automaticky spoléhat na jejich zařazení do střední až mladší doby bronzové.

Lze jen litovat, že datování velkých kruhových objektů ve Straškově se pohybuje pouze v rovině hypotetických úvah. Ačkoliv zvažované chronologické zařazení není zcela nepravděpodobné, je na tomto místě nutné opět zdůraznit, že absenci spolehlivého datovacího materiálu nelze zcela obejít datací, odvozenou od konstrukční shody s objekty známého stáří. Tento závěr získává na důležitosti zejména tehdy, bereme-li v potaz chronologickou variabilitu diskutovaného typu pohřbů.

ZÁVĚR

Jak objekty ve Straškově, tak ostatní zde uvedené analogie z Podřipska představují situace zjištěné prostřednictvím letecké archeologie teprve v nedávné době. Bez možnosti tohoto typu prospekce by lokality pravděpodobně zůstaly neobjeveny a při eventuálním záchranném výzkumu by mohlo být jejich rozpoznání nebo rozpoznání některých jejich částí značně ztíženo. To dokazuje i terénní situace ve Straškově, kdy objekty nebyly nijak výrazně zahlobeny a při hlubší neopatrné skrývce by mohlo dojít k jejich zničení nebo značnému poškození ještě před vlastní lokalizací. Výše uvedené argumenty jasně dokazují neodiskutovatelný přínos letecké prospekce na Podřipsku, který je akcentován i frekventovaným výskytem složitých stratigrafických situací na řadě zdejších lokalit, kdy tmavé půdní horizonty dosahují značných hloubek a klasické rozpoznání archeologické situace ve smyslu „tmavé ve světlém“ zde není možné.

Výzkum ve Straškově byl první akcí na území užšího Podřipska, kdy došlo k archeologickému odkryvu zmíněného typu kruhových objektů. Výsledky tohoto odkryvu tak přinášejí základní poznatky o situaci, kterou je možno při výzkumu těchto objektů očekávat, včetně řešení různých stratigrafických problémů, spojených např. se superpozicí nebo zánikem kruhových ohrazení. V neposlední řadě je možno připomenout, že zdejší hroby s kruhovými žlaby představují v rámci severozápadních Čech první hrobové celky uvedeného typu, u kterých je možné uvažovat o chronologickém zařazení do střední až počátku mladší doby bronzové.

LITERATURA

- Bouzek, J. 1963: Problémy knovízské a milavečské kultury, Sborník Národního muzea v Praze, Historie 17, 57–118.
- Bouzek, J. – Koutecký, D. – Neustupný, E. 1966: The Knovíz settlement of North-West Bohemia. *Fontes Archaeologici Pragenses* 10. Pragae.
- Bouzek, J. – Koutecký, D. 2000: The Lusatian culture in Northwest Bohemia, Contributions to prehistory and early middle ages of Northwest Bohemia. Most.
- Brnič, Ž. – Sankot, P. 2005: Časně latěnský pohřební areál s „enclos quadrangulaire“ v Černoučce, okr. Litoměřice, Památky archeologické 96, 31–70.
- Bouzek, J. – Sklenář, K. 1987: Jáma středobronzové mohylové kultury v Horních Počaplech, Archeologické rozhledy 39, 23–39.
- Dobeš, M. – Vojtěchovská, I. 2008: Řivnáčské sídliště v Úholičkách, okr. Praha-západ, Archeologické rozhledy 60, v tisku.
- Chvojka, O. – Michálek, J. 2004: Sídelní areály střední doby bronzové u Radčic–Vodňan. Archeologické výzkumy v jižních Čechách – Supplementum 2. České Budějovice.
- Fischer, U. 1956: Die Gräber der Steinzeit im Saalegebiet. Vorgeschichtliche Vorschungen. Heft 15. Berlin.
- Gojda, M. 1997: Letecká archeologie v Čechách. Praha.
- Gojda, M. 2000: Archeologie krajiny. Praha.
- Gojda, M. 2007: Letecká archeologie a dálkový průzkum v prvním roce projektu Archeologie krajiny Podřipska. In: Křišťuf, P. – Šmejda, L. – Vařeka, P. (eds.), Opomíjená archeologie 2005–2006. Plzeň, 19–25.
- Hofer, N. 2006: Die Hügelgräber von Gaweinstal, Fundberichte aus Österreich, Materialhefte, Reihe A, Sonderheft 4, 19–23.
- Hrala, J. 1961: Úvaha o některých chronologických otázkách severočeské lužické kultury, Památky archeologické 52, 209–218.
- Hrala, J. 1973: Knovízská kultura ve středních Čechách. Archeologické studijní materiály 11. Praha.
- Jiráň, L. – Trefný, M. v přípravě: Lužické pohřebiště v Chodounech u Roudnice nad Labem, okr. Litoměřice.
- Kostka, M. 2008: Omyl v Čakovicích aneb Další falešná svatyně, Archeologie ve středních Čechách 12, 297–308.
- Kuna, M. – Křivánková, D. 2006: Archiv 3.0. Systém archeologické databáze Čech. Uživatelská příručka. Praha.
- Novák, J. 2008: Xylotomická a antrakologická analýza vybraných objektů ze střední doby bronzové ve Straškově, Archeologie ve středních Čechách 12, 251–252.
- Pautreau, J.-P. et al. 2004: La nécropole néolithique de la Jardelle à Dissay (Vienne, France). In: Acts of the XIVth UISPP Congress, University of Liège, Belgium, 2–8 September 2001. Section 9. Le Néolithique au Proche Orient et en Europe. Section 10. L'âge du cuivre au Proche Orient et en Europe. General Sessions and Posters. Oxford (BAR 1303), 71–80.
- Plesl, E. 1961: Lužická kultura v severozápadních Čechách. Praha.
- Plesl, E. 1965: Otázky středobronzového osídlení v severozápadních Čechách, Památky archeologické 58, 457–512.
- Preuss, J. 1966: Die Baalberger Gruppe in Mitteldeutschland. Berlin.
- Rieder, K. H. 1984: Ein urnenfelderzeitlicher Bestattungsplatz von Zuchering, Stadt Ingolstadt. In: Prammer, J. (ed.), Ausgrabungen und Funde in Altbayern 1983–1984. Straubing, 28–30.
- Schütz, C. 2006: Das urnenfelderzeitliche Gräberfeld von Zuchering-Ost, Stadt Ingolstadt. Kalmünz.
- Sklenář, K. 2003: Archiv nálezových zpráv Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea v Praze. Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 51. Praha.
- Smejtek, L. 2005: Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol., Pravěká Praha. Praha, 349–590.
- Šmíd, M. 2003: Mohylová pohřebiště kultury nálevkovitých pohárů na Moravě. Pravěk – Supplementum 11. Brno.
- Tomášek, M. 2003: Půdy České republiky. Praha.
- Turek, J. – Sofaer-Derevenski, J. 2000: Výzkum pravěkého pohřebního areálu v Uhách (okr. Kladno), Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 42, 5.
- Turek, J. – Sofaer, J. 2004: The excavation of a funerary area at Uhy (distr. Kladno). In: Gojda, M. (ed.), Ancient Landscape, Settlement Dynamics and Non-Destructive Archaeology. Praha, 286–305.
- Vokolek, V. 1985: Lužické pohřebiště v Chrudimi, Archeologické rozhledy 37, 244–260.
- Vokolek, V. 1999: Pohřebiště lidu popelnicových polí v Ostroměři. Hradec Králové.
- Zápotocký, M. 2002: K sídelním a pohřebním areálům kultury nálevkovitých pohárů v severozápadních Čechách: Vikletice, okr. Chomutov. In: Čech, P. – Smrž, Z. (eds.), Sborník Drahomíru Kouteckému. Most, 281–307.

EIN GRÄBERFELD AUS DER MITTEL- UND JUNGBRONZEZEIT IN STRAŠKOV, BEZ. LITOMĚŘICE

Die archäologische Notgrabung wurde im Zusammenhang mit dem Bau der Autobahn D-8 im Abschnitt Nová Ves–Doksany realisiert. Die Arbeiten begannen im Januar 1999, als eine Sandgrube bei der Trasse der Autobahn errichtet wurde, und verliefen mit Unterbrechungen noch im folgenden Jahre. Auf einer Fläche von zirka 5 ha wurden insgesamt 54 Objekte (Abb. 2) – von einfachen Pfahlgruben bis zu Gräbern mit Steinverfüllungen und Kreisgräben oder Rinnen – enthüllt. Vor der Geländeuntersuchung selbst wurde eine Luftbildprospektion, bei der vorwiegend die oben genannten Ringstrukturen entdeckt wurden, realisiert.

Die Mehrheit der größeren Objekte wurde allerdings schon früher gestört, und bei manchen, ursprünglich reichen Gräbern blieb kein Inventar erhalten. Auf Grund den neuzeitlichen Scherben, welche hier von Zeit zu Zeit in den Verschüttungen von sicher urgeschichtlichen Gräbern gefunden wurden, kann man behaupten, dass die Gräber vermutlich im Verlaufe des 19. Jhdts. gestört und „erforscht“ wurden. Das Ziel bestand offenbar in der Gewinnung von Antiquitäten.

Die Objekte auf der folgenden Fläche hatten größtenteils Bestattungsfunktion, falls man nicht eine grobe Hälfte von unregelmäßigen Gruben mit minimalem Fundanfall, welche Reste von Sandgewinnungsgruben darstellen könnten, rechnet. Das älteste Objekt ist das Körpergrab der Baalberger Stufe der Trichterbecherkultur (Obj. Nr. 26). Nach Analogien aus Mitteleuropa und Mähren konnte es höchstwahrscheinlich unter der Hügelaufschüttung, die im Verlaufe der Jahrhunderte in der agrarisch kultivierten Landschaft der Region Podřipsko gestört wurde, erhalten bleiben. Das Baalberger Grab ist vermutlich chronologisch das erste Objekt seiner Art auf der untersuchten Fläche. Es ist signifikant, dass es unweit der höchsten Stelle auf der Anhöhe errichtet wurde. Ausser diesem Grab können weiter die Objekte Nr. 3, 7 und 20 mit bestimmter Sicherheit ins Äneolithikum – vermutlich auch in die Zeit der Trichterbecherkultur – datiert werden. Auf der gegenüberliegenden Seite, auf dem nordöstlichen Abhang wurde ein Siedlungsobjekt der Řivnáč-Kultur erforscht (Obj. Nr. 34).

Weitere Objekte stammen aus der Mittel- und Jungbronzezeit und ihrer Auswertung ist dieser Beitrag gewidmet. Auf Grund der erhaltenen Knochenreste kann man Körper- und Brandgräber voraussetzen. Im Fall der Brandgräber ist es unmöglich, den Grabtyp zu bestimmen. Höchstwahrscheinlich handelte es sich um keine Urnengräber, sondern um den Typ, wo verbrannte Knochen im Häufchen in der Mitte der rechteckigen Grube deponiert wurden und die Grabbeigabe – vor allem in Form von Keramik – unweit von ihnen lag.

Auf dem Fundort wurden insgesamt zwölf sichere oder vermutliche Gräber der genannten Zeit mit unterschiedlicher Größe und Konstruktion (Abb. 1) untersucht. In manchen von ihnen blieb zumindest ein Teil des ursprünglichen Inventars, das ihre Datierung ermöglicht, erhalten. Die wichtige Gruppe präsentieren die Gräber mit umlaufenden Gräbchen oder Objekte, die nur ein Gräbchen (in manchen Fällen – Obj. 23–25 – mit der Störung/dem Eingang im Ost-südosten) bildet. Die Gräbchen können hypothetisch als Beleg der Hügelaufschüttungen über den Gräbern interpretiert werden. Es kann auf Grund mancher Geländebeobachtung oder spezifischer Elemente noch eine weitere Variante erwogen werden, nämlich, dass die Gräber mit keinen kontinuierlichen Aufschüttungen überdeckt wurden und dass es sich um flache Areale mit der Begrenzung durch Kreispalisaden handelte.

MARTIN TREFNÝ

PODŘIPSKÉ MUZEUM, NÁM. JANA Z DRAŽIC 101, 413 01 ROUDNICE NAD LABEM

MIROSLAV DOBEŠ

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, PRAHA, V. V. I., LETENSKÁ 4, 118 00 PRAHA 1